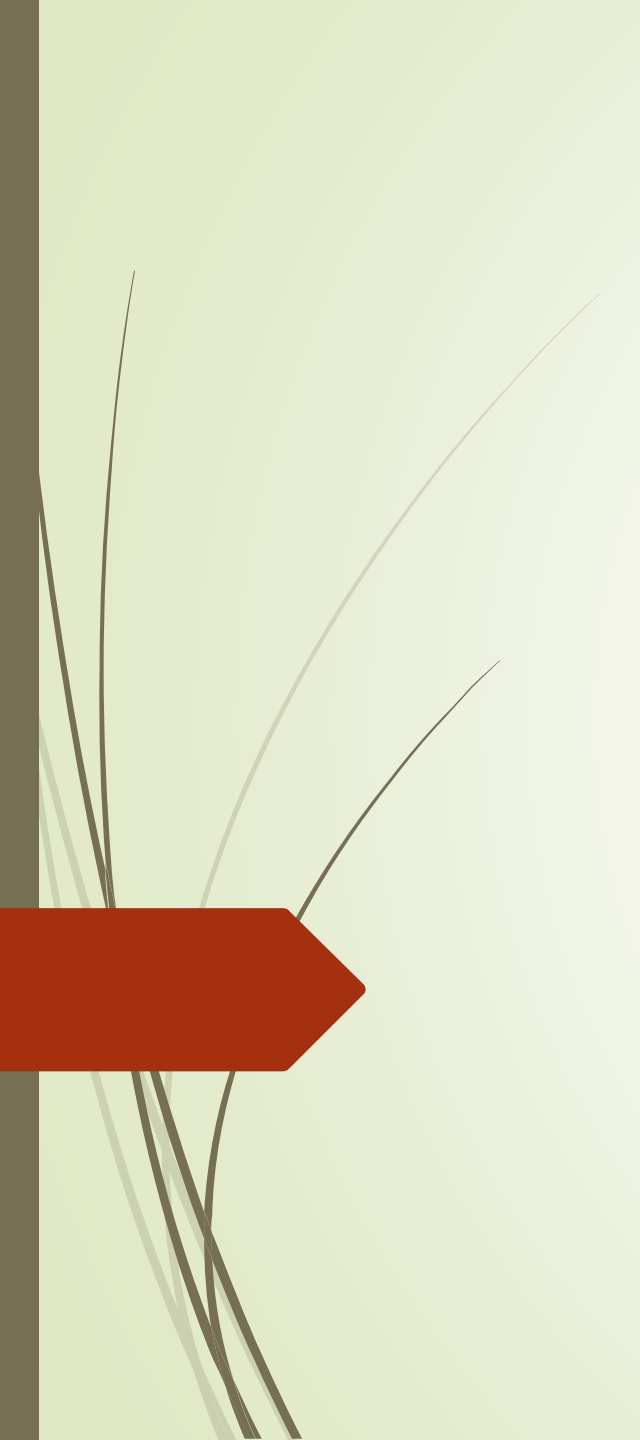
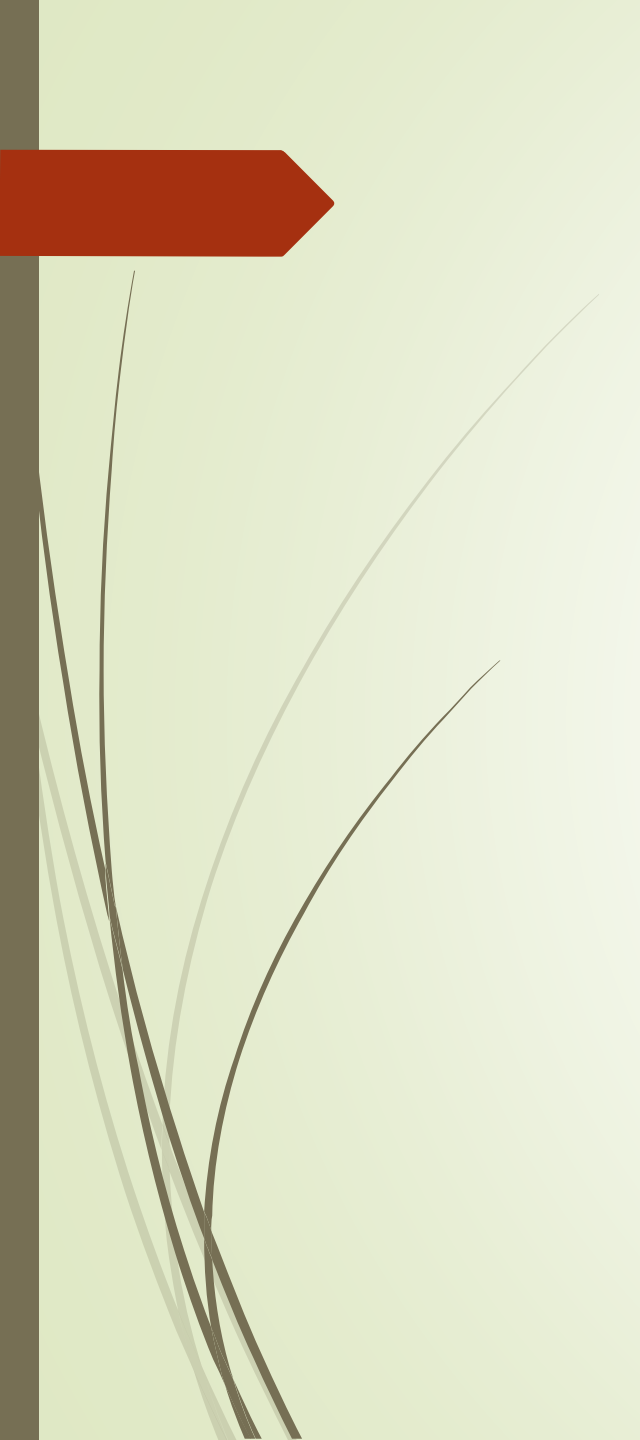

Muris Muvazaası Ölüme Bağlı Tasarruflar

Doç. Dr. Tülay AYDIN ÜNVER
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Medeni Hukuk Anabilim Dalı
tulaydin@istanbul.edu.tr

MURİS MUVAZAASI

MURİS MUVAZAASI

Muris muvazaası, mirasbırakan ile lehine tasarrufta bulunulan karşı tarafın, mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla aralarında yaptıkları gizli anlaşmaya dayanan muvazaa türüdür.

MURİS MUVAZAASI

Uygulamada muris muvazaası olarak nitelendirilen muvazaa türü esas itibariyle **nisbi muvazaanın özel bir uygulaması** olarak gelişmiştir. Buna göre;

Görünürdeki işlemle mirasbırakan ve bir mirasçısı ya da bir üçüncü kişi söz konusu görünürdeki işlemin hukuki sonuç doğurmaması ve diğer mirasçılardan mal kaçırmak, onları aldatmak amacı ile gerçek iradelerini yansıtan bir başka hukuki işlemin sonuç doğurması konusunda anlaşır. Böylelikle mirasbırakanın ölümünden sonra söz konusu işlemin konusuna ilişkin olarak tenkis ya da denkleştirme davasının açılması önlemek istenir.

Gizli işlem ise hemen her zaman bağışlama sözleşmesidir. Mirasbırakan ve hukuki işlemin diğer tarafı gerçek iradelerine uygun olan bu gizli işlemin hükümlerini doğurmasını ister. Mirasbırakan ve hukuki işlemin diğer tarafı, asıl amaçları olan bağışlamayı çoğu kez görünüşteki satış ya da ölünceye kadar bakma sözleşmelerinin ardına gizler.

MURİS MUVAZAASI

Sonuç:

Görünüştaki işlem (satış ya da ölünceye kadar bakma sözleşmesi) muvazaa nedeniyle kesin hükümsüzdür.

Gizli işlem (bağışlama) ise tarafların gerçek iradelerine uygun olduğu için kural olarak geçerlidir.

Dikkat edilmesi gereken husus, söz konusu gizli işlemin, (eğer geçerlilik şekline uygun olarak yapılması gerekiyorsa) kanunda öngörülen şekil kurallarına uygun yapılıp yapılmadığıdır.

MURİS MUVAZAASI

Kazandırmanın konusu bir taşınmaz ise:

Görünüşteki satış/ölünceye kadar bakma sözleşmesi muvazaa sebebiyle kesin hükümsüz olacaktır.

Tarafların gerçek iradelerini yansıtan bağışlama sözleşmesi ise tapu sicil memuru önünde resmi şekilde bağışlama sözleşmesi yapılmadığından şekil eksikliği sebebiyle hükümsüz olacaktır. (öğretide hakim görüş +Yargıtay uygulaması)

Bu halde yapılan tescil de yolsuz tescil olup taşınmazın mülkiyeti sözde satıcı olan murisin malvarlığından çıkıp sözde alıcı olan kişinin malvarlığına geçmiş sayılmayacaktır. Taşınmaz murisin terekesinden çıkmış olmadığı için bir tenkis davasının açılmasına gerek yoktur, sözde alıcı lehine yapılan yolsuz tescilin düzeltilmesini dava etmek yeterli olacaktır.

MURİS MUVAZAASI

İspat:

İşlemin muvazaalı olduğunu iddia eden kişi bunu ispat y¼k¼ altındadır.

Taşınmaz satış sözleşmesinin muvazaalı olduğu iddia ediliyorsa, bu sözleşme resmi şekilde yapılmış olduğuna göre bunun muvazaalı olduğunu iddia eden kişi, bu iddiasını ancak yazılı delille ispatlayabilir (HMK m.201).

Bununla birlikte, muvazaalı işlemin tarafı olmayan üçüncü kişilerin muvazaanın varlığını her türlü delille ispat edebilecekleri kabul edildiği için (HMK m.203/d), mirasçılar görünüşteki satış sözleşmesinin muvazaalı olduğunu, bu sözleşme şekle bağlı olarak yapılmış olsa bile yazılı bir delille ispata mecbur olmaksızın, örneğin tanık dinleterek de ispatlayabilirler.

MURİS MUVAZAASI

Yargıtay 1.4.1974 tarihli ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı:

Görünüşteki taşınmaz satış sözleşmesinin muvazaa nedeniyle, gizli bağışlamanın ise şekle aykırılıktan ötürü batıl olduğunu, **saklı paylı olsun olmasının miras hakkı çiğnemenen her mirasçı dava edebilir**. Bu davadaki muvazaa iddiası senede dayanma zorunluluğu olmadan **her türlü delille ispatlanabilir**. Muvazaanın tarafları için geçerli olan HMK m.201'deki senetle ispat kuralı burada uygulanmaz.

MURİS MUVAZAASI

Mahkeme kararı yoluyla muris muvazaası söz konusu olabilir mi?

Yarg. HGK 29.11.2006, E: 2006/1-734, K: 2006/761:

«...eldeki davanın davalısı tarafından müşterek murisleri aleyhine tapuda kayıtlı taşınmazın haricen satıldığı iddiası ile nizalı taşınmazla ilgili olarak tapu iptal ve tescil davası açılmış, muris ilk celsede davayı kabul etmiş, karar temyiz edilmeksizin kesinleştirilmiş ve tapuda muris adına olan kayıt iptal edilip davalılar adına tescil edilmiştir. Murisin ölümünden sonra da davacı tarafından muris muvazaasına dayalı bu dava açılmıştır...

Sonuç olarak; davaya konu olan taşınmazın tapuda davalı adına devrinin dayanağının davalı ile muris arasında düzenlendiği savunulan harici satış sözleşmesi olduğu, **harici satışa yansıyan muris iradesinin kanuna karşı hile kullanılarak oluşturulan bir mahkeme kararı biçiminde tapudaki resmi işleme yansımalarının 01.04.1974 gün ve 1974/1-2 Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulanmasına engel olmadığı**, kanuna karşı hile iddiasının da bu dava içerisinde muvazaa iddiası ile birlikte değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varıldığından Yerel Mahkemeye direnme kararı verilmesi usul ve yasaya uygundur...»

MURİS MUVAZAASI

Kadastro tespiti sırasında taşınmazın mirasçılardan biri adına tescil edilmesi halinde muris muvazaası söz konusu olabilir mi?

Yarg. HGK 17.6.2021, E: 2017/1-1232, K: 2021/792:

«...Davacılar vekili 02.02.2011 tarihli dava dilekçesinde; evveliyatı tapulu olan ... Köyü, 158, 223, 241, 418 (eski 251), 414 (eski 281) ve 446 parsel sayılı taşınmazlarda müvekkillerinin annesi ... ile onun annesi ...'ya ait payların tamamının 29.07.1970 tarihli kadastro tespiti sırasında taşınmazları 1961 yılında 200TL bedelle haricen sattıkları ve satışa muvafakat ettikleri belirtilerek; 1/2 payların ..., 1/2 payların ise ... adına tespit ve tescil edildiğini, adı geçen kişilerin muris ...'nin erkek kardeşleri, muris ...'nin ise oğulları olduğunu, miras bırakanların bu şekilde yapmak zorunda kaldıkları devirlerin mirasçılardan mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı olduğunu,...dava konusu taşınmazlarda gerçekte miras bırakanlar ... ile ...'ye ait olması gereken payların davacıların miras payları oranında iptali ile adlarına tesciline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

...

MURİS MUVAZAASI

Kadastro tespiti sırasında taşınmazın mirasçılardan biri adına tescil edilmesi halinde muris muvazaası söz konusu olabilir mi?

Yarg. HGK 17.6.2021, E: 2017/1-1232, K: 2021/792:

...1.4.1974 gün ve 1/2 Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı, miras bırakanın tapulu taşınmazlarının temliklerinde yaptığı muvazaalı işlemlere ilişkindir...

...tapulu taşınmazların temlikleri kanunların öngördüğü şekilde yapılmadıkça geçersizdir. Ancak, daha önce yürürlükte bulunan 766 Sayılı Tapulama Kanunu'nun 32/b maddesiyle 09.10.1987 tarihinde yürürlüğe giren 3402 Sayılı Kadastro Kanunu'nun 13/B-a maddesinde, bu kanunların genelde bir tasfiye yasası olmaları nedeniyle mülkiyetin naklinde öngörülen buyurucu nitelikteki hükümlere ayırık bir düzenleme getirilmiştir.

12 Temmuz 1966 tarihinde 12346 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan **Tapulama Kanunu'nun tapuda kayıtlı gayrimenkullerin tespitine ilişkin esasların düzenlendiği 32. maddesinin (b) bendi** “Kayıt sahibi veya mirasçılardan başkası zilyed bulunuyorsa, kayıt sahibi veya mirasçılarının tapulama teknisyeni ve yardımcısı huzurunda muvafakatleri halinde zilyed adına tesbit olunur” hükmünü taşımaktadır. **Bu hükümle, tapu maliki ya da mirasçılarının tapulama sırasında kadastro teknisyeni huzurunda taşınmazın zilyedi adına tespit ve tesciline ilişkin muvafakatini bildirmesi, mülkiyetin zilyet adına geçirilip onun adına tapulama tespiti yapılması için yeterli sayılmıştır.**

Eş anlatımla, **bu yasal düzenlemeler ile kadastro teknisyeni huzurunda verilen muvafakat bildirimini resmî memur önünde serbest irade ile belirtilen tescil isteme beyanı olarak görülmüş ve taşınmazın devrinde resmî şekil şartının tamamlandığı kabul edilmiştir.** Kayıt sahibinin, zilyet adına tespiti muvafakat beyanını haricen satış gibi ya da başka bir nedene dayandırarak ileri sürmüş olması da bu kabulde sonuca etkili değildir. **Kanunun bu açık hükmü karşısında, tescile muvafakat bildirimini ile yapılan tespit ve bu tespitin kesinleşmesi sonucunda tapuda yapılan tescilin şekil koşuluna aykırı olduğu söylenemez.**

MURİS MUVAZAASI

Kadastro tespiti sırasında taşınmazın mirasçılardan biri adına tescil edilmesi halinde muris muvazaası söz konusu olabilir mi?

Yarg. HGK 17.6.2021, E: 2017/1-1232, K: 2021/792:

Ayrıca Yargıtay içtihadı birleştirme kararları konuları ile sınırlı, gerekçeleriyle aydınlatıcı ve sonuçları ile bağlayıcıdır. Bu nedenle yorum yoluyla içtihadın kapsamının genişletilmesi mümkün değildir. Butlan sonucunu doğurarak, **murisin temliki tasarruflarının iptaline imkân tanıyan 1.4.1974 tarih ve 1/2 Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulanabilmesi için temliki tasarrufa konu yapılan taşınmazın murisin tapulu malı olması, gerçekte bağışlamak istediği bu malı ile ilgili olarak tapu memuru huzurunda, iradesini satış doğrultusunda açıklaması icap eder.**

Somut olayda kadastro tespiti 1970 yılında yapılmış olup, kadastro öncesinde tapulu olan dava konusu taşınmazlarda ... ile ...'ye kendi murislerinden intikalen gelen paylar, adı geçen hak sahiplerinin bu payların tamamını 1961 yılında haricen ... ve ...'ya sattıkları, onlar adına tespitine muvafakat ettikleri yönündeki beyanları üzerine bu kişiler adına tespit ve tescil edilmiştir.

Tüm bu açıklamalar kapsamında tespit tarihinde yürürlükte bulunan 766 Sayılı Tapulama Kanunu'nun 32/b maddesine göre yapılan tescilin şekle aykırılık nedeniyle geçersizliğinden söz edilemeyeceği gibi davacı murislerinin tapu sicil memuru huzurunda yaptıkları bir irade açıklaması da bulunmamaktadır. **Taşınmazların mülkiyetinin devrini sağlayacak bir sözleşme ilişkisi mevcut olmayıp, tapulama teknişyeni huzurunda yapılan tek taraflı bir tescile muvafakat beyanı mevcuttur. Böyle bir durumda 1.4.1974 tarih ve 1/2 Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulanabileceğini kabul etmek anılan kararın kapsamının yorum yoluyla genişletilmesi sonucunu doğuracaktır...**

Hâl böyle olunca, yerel mahkemece aynı hususlara değinilerek, somut olayda muris muvazaasına ilişkin 1.4.1974 tarih ve 1/2 Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulama olanağı bulunmadığı gerekçesiyle verilen direnme kararı usul ve yasa hükümlerine uygun olup, yerindedir...»

MURİS MUVAZAASI

Murisin mirasçı adına tescil edilen taşınmazın bedeli ödemesi halinde muris muvazaası söz konusu olabilir mi?

Yarg. 1. HD, 4.3.2015, E: 2014/4255, K: 2015/3273:

«...davada ileri sürülen iddianın içeriğine ve davalının savunmasına göre; yanlar arasındaki uyuşmazlık, murisin gerçekte bedelini bizzat ödeyip, üçüncü kişiden satın aldığı taşınmazı mirastan mal kaçırmak amacıyla tapu siciline yarar sağlamak istediği kişi (davalı) adına kaydettirmesi halinde 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararının uygulama yeri bulup bulamayacağı noktasında toplanmaktadır...

Gerçekten, **1.4.1974 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararı, konusu ve sonuç bölümü itibariyle, murisin kendi üzerindeki tapulu taşınmazlar yönünden yaptığı temlik işlemleri için bağlayıcıdır. Somut Olayda olduğu gibi bedeli ödenerek "gizli bağış" şeklinde gerçekleştirilen işlemler hakkında anılan Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararının doğrudan bağlayıcı olma niteliği yoktur.** Bunun yanı sıra, karara, yorum yoluyla gizli bağış iddialarına yönelik olarak uygulama olanağı sağlanamayacağı; Hukuk Genel Kurulunun 30.12.1992 tarih 586/782; 21.9.1994 tarih 248/538; 21.12.1994 tarih 667/856; 11.10.1995 tarih 1995/1-608 sayılı kararlarında belirtilmiş; Dairenin yargısal uygulaması bu doğrultuda kararlılık kazanmıştır...»

MURİS MUVAZAASI

Murisin taşınmazı üzerinde mirasçı lehine intifa hakkı tesis etmesi halinde muris muvazaası söz konusu olabilir mi?

Yarg. 14. HD, 26.01.2012, E: 2011/12414, K: 2012/845:

«...**Davada intifa sözleşmesinin muvazaalı kurulduğu iddiası bulunduğundan, olayda Borçlar Kanununun 18. ve muris muvazaasına dair 1.4.1974 tarih 1/2 Sayılı inançları birleştirme kararının uygulanma yeri bulunmamaktadır.** Uygulama, bu doğrultudadır (Yargıtay 1.HD 17.5.2007 tarih 2007/3853-5647 Sayılı kararı gibi).

Yapılan bu saptamaya göre, intifa hakkının terkini istemiyle açılan davada muris muvazaasında öngörülen kurallar uygulanamayacağından, davanın reddi yerine istemin yazılı olduğu şekilde hükme bağlanması doğru olmadığından karar bozulmalıdır...»

MURİS MUVAZAASI

Satış ve devri şekle tabi menkul mallar açısından muris muvazaası söz konusu olabilir mi?

Yarg. HGK 12.5.1999, E: 1999/4-286, K: 1999/293:

«...Dosyada mevcut noter kat'i satış senedi içeriğinden, satışa konu traktörün (tarafların murisi) Ali adına trafikte kayıtlı olduğu anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 20/d maddesi uyarınca her çeşit satış ve devirlerin geçerliliği bu işlemin noterlerce... yapılmasına bağlıdır. Noter senedinde traktörün 60 milyon TL karşılığında Ali tarafından davalı Ahmet'e satıldığı yazılıdır. Traktöre davalının zilyet bulunduğu da uyuşmazlık yoktur. Bu durumda traktörün mülkiyeti davalıya geçmiştir. (MK. madde 687)

Muris muvazaası ile ilgili 1.4.1974 gün ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının, tapulu taşınmazın satışı ile ilgili ve konusuyla sınırlı olması nedeniyle, uyuşmazlık konusu olayda uygulanma yeri yoktur. Menkul olan traktörle ilgili ve geçerli olan bu temlik işlemine karşı temlik eden murisinin mirasçıları tarafından (muris muvazaasına dayanılarak) iptal davası açılamaz. Uyuşmazlık ancak Medeni Kanunun 507/4. maddesi uyarınca tenkis davasına konu edilebilir.

Mahkemenin açıklanan hukuki esasları gözetmeden yazılı olduğu şekilde karar vermesi bozmayı gerektirmiştir...»

Aynı yönde bkz. Yarg. 4. HD, 22.6.2020, E: 2020/2139, K: 2020/1985: Ama krş. TBK 19'a göre değerlendirme yapılmalı!

MURİS MUVAZAASI

Muris muvazaasının söz konusu olup olmadığını belirleme açısından hangi kriterleri dikkate almamız gerekli? Mirasçılardan mal kaçırma amacı olacak, ama bu iç iradeyi nasıl tespit edeceğiz?

Yarg. HGK 07.11.2012, 1-468/766:

Bu tür uyuşmazlıkların sağlıklı, adil ve doğru bir çözüme ulaştırılabilmesi, davalıya yapılan temlikin gerçek yönünün yani mirasbırakanın asıl irade ve amacının duraksamaya yer bırakmayacak biçimde ortaya çıkarılmasına bağlıdır. Bir iç sorun olan ve gizlenen gerçek irade ve amacın tespiti ve aydınlığa kavuşturulması genellikle zor olduğundan, bu yöndeki delillerin eksiksiz toplanmasıyla birlikte doğru şekilde değerlendirilmesi de büyük önem taşımaktadır. Bunun için de **ülke ve yörenin gelenek ve görenekleri, toplumsal eğilimleri, olayların olağan akışı, mirasbırakanın sözleşmeyi yapmakta haklı ve makul bir nedeninin bulunup bulunmadığı, davalı yanın alış gücünün olup olmadığı, satış bedeli ile sözleşme tarihindeki gerçek değer arasındaki fark, taraflar ile miras bırakan arasındaki beşeri ilişki gibi olgulardan yararlanılmasında** zorunluluk vardır.

MURİS MUVAZAASI

Mirasbırakanın muvazaalı hukuki işlemlerini genel muvazaadan ayıran temel ölçüt:

Mirasbırakanın muvazaalı hukuki işlemler yapmasının temel sebebi olan mirasçılardan mal kaçırmak amacı!

Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına göre de muris muvazaasının söz konusu olması için mutlaka mirasbırakanın muvazaalı işlemi yaparken mirasçılarını aldatma kastı içinde olması gerekir ve **muvazaalı işlemi yapmadaki amacı mirasçılardan mal kaçırmak** olmalıdır. Eğer mirasbırakanın mirasçılarını aldatma kastı ispat edilemezse 1974 tarihli İBK'nın uygulanma olanağının olmadığı kabul edilmiştir.

Yargıtay kararlarında özellikle **yapılan hukuki işlemin karşılığının mutlaka para olması gerekmediği, emek ve hizmetin de karşılık olabileceği, minnet duygusu ile yapılan kazandırmalarda muris muvazaasının söz konusu olmayacağı** açıkça kabul edilmektedir.

MURİS MUVAZAASI

Yarg. 1. HD., 11.9.2017, E: 2015/1211, K: 2017/4145:

«...miras bırakanın davalı ile birlikte yaşadığı, miras bırakanın son aylarını Alzheimer hastası olarak geçirdiğı, davacıların sadece bayramdan bayrama annelerini ziyaret ettikleri, miras bırakanın bakımının davalı tarafından yapıldığı, davalının miras bırakanı hayatı boyunca bir evladın ebeveynine bakmakla ve göstermekle yükümlü olduğı şartların fevkinde ilgisini ve hizmetini esirgemediğı dosya kapsamı ile sabittir.

Oysa, çekişme konusu taşınmazın satış şeklinde davalıya temlik edildiğı görölmektedir. Hemen belirtilmelidir ki, satışa konu edilen bir malın devrinin belirli bir semen karşılığında olacağı kuşkusuzdur. **Semenin bir başka ifade ile malın bedelinin ise mutlaka para olması şart olmayıp belirli bir hizmet veya bir emek de olabileceğı kabul edilmelidir.** Esasen yukarıda da değinildiğı üzere muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı olarak açılan davaların hukuki dayanağını teşkil eden 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında miras bırakanın gerçek iradesinin mirasçidan mal kaçırma olması halinde uygulanabilirliğinin kabulü gerekir. Bir başka ifade ile murisin iradesi önem taşır.

O halde, yukarıda değinilen somut olgular açıklanan ilkeler çerçevesinde değerlendirildiğinde, **miras bırakanın yapmış olduğı temlikle ilgili olarak gerçek amaç ve iradesinin mirasçidan mal kaçırmak olmadığı ve bu amaçla temlikin gerçekleştirilmediğı kabul edilmelidir.**

Hal böyle olunca açılan davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabulü yönünde hüküm kurulmuş olması doğru değildir...»

MURİS MUVAZAASI

Yarg. 1. HD, 15.10.2018, E: 2018/3636, K: 2018/13452:

“...Somut olayda, davalı ...'ın, kayınpederi olan mirasbırakanın tüm ihtiyaçlarını karşılaması, ölene kadar bakması sebebiyle minnet duygusu ile taşınmazın kendisine temlik edildiğini savunduğu, tanık beyanlarından ve tüm dosya kapsamından davalının kayınpederinin ölümüne kadar bakımını üstlendiği sabittir.

...

O halde, yukarda değinilen somut olgular, açıklanan ilkeler çerçevesinde değerlendirildiğinde mirasbırakanın gerçek irade ve amacının diğer mirasçılarından mal kaçırma olmadığı, kendisine özenle bakan gelini davalıya minnet duyguları ile çekişmeli taşınmazlardaki paylarını temlik ettiği, temlikin, bakım, hizmet ve emek karşılığı gerçekleştirildiği kabul edilmelidir...”

MURİS MUVAZAASI

Yargıtay muvazaanın söz konusu olup olmadığını belirleme açısından, mirasbırakanın taşınmazını satmasını ya da hukuki işleme konu etmesini haklı gösterecek bir sebebin var olmasını aramaktadır. Örn: **Yarg. HGK 14.06.2006, E: 2006/360, K: 2006/378**

Satış sözleşmesinde sözleşmede gösterilen bedel ile gerçek bedel arasında fahiş bir farkın bulunması muvazaa iddiasını ispata yeter mi?

Hayır!

Bu yönde bkz. Yarg. 1. HD, 18.10.2016, E: 2014/14061, K: 2016/9522: Bu husus tek başına muvazaanın kanıtı olamaz.

Ayrıca bkz. **Yarg. HGK 22.3.2023, E: 2021/1-1005, K: 2023/260:** Bedeller arasındaki fark tek başına muvazaanın kanıtı olamaz.

MURİS MUVAZAASI

Yargıtay kararlarında, murisin davacı ile ondan mal kaçırmasını gerektirecek bir ilişki içerisinde bulunmaması halinde de muris muvazaasının varlığı reddedilmektedir:

Yarg. 1. HD, 17.9.2018, E: 2015/15124, K: 2018/12408:

«...Somut olaya gelince; yukarıda belirtilen ilkeler, tanık beyanları birlikte değerlendirildiğinde **davalı ...'nin 1997 yılından itibaren mirasbırakan babası ile birlikte yaşadığı, ... yine mirasta hak sahibi olan mirasçılar ... ve ...'in beyanlarına göre de mirasbırakanın kendisine yıllardır bakan davalı kızına minnet duygusu ile taşınmazı devrettiği, murisin dava konusu taşınmaz dışında tam ve elbirliği halinde malik olduğu çok sayıda taşınmazının bulunduğu, çocuklarıyla arasında mal kaçırmaya gerektirir bir sorun olmadığı** temlikin mirastan mal kaçırma amacı ile yapıldığı **kanıtlanamadığından**, davanın reddine karar verilmesi gerekirken yanlış değerlendirme ile kabulüne karar verilmesi doğru değildir...”

MURİS MUVAZAASI

Yargıtay kararında kabul edildiği üzere, murisin devredilen taşınmaz dışında başka taşınmazlarının bulunması ve devredilen taşınmaz ile söz konusu taşınmazlarının oranının makul olması halinde de muris muvazaasından söz edilemez:

Yarg. 7. HD., 10.4.2023, E: 2022/41, K: 2023/2041:

«...Tanık beyanları ve hastane kayıtları ile ispatlandığı üzere, mirasbırakanın hastalığı ve yaşlılığı nedenleriyle bakım ihtiyacında samimi olduğu ve davalının bakım borcunu yerine getirdiği anlaşılmaktadır. Öte yandan **mirasbırakanın ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile davalıya devrettiği taşınmazlarının dışında da taşınmazı bulunmaktadır. Temlik edilen malvarlığı ile temlik dışı bırakılan taşınmazın birbirine olan oranı makuldür.** Ölünceye kadar bakma sözleşmesinin ve sözleşmeden kaynaklanan taşınmaz devrinin terekeden mal kaçırma amaçlı değil; gerçekten bakım ihtiyacının karşılanmasına yönelik olduğu kanaatine varılmıştır. Hal böyle olunca, muris muvazaası nedeni ile iptal davasının reddi de yerindedir....»

MURİS MUVAZAASI

Mehir için taşınmaz devri:

Bölge Adliye Mahkemesi Kararı-İstanbul BAM, 1. HD., 8.3.2019, E. 2018/866, K: 2019/415:

«... tarafların murisi K1'in trafik kazası sonucu vefat ettiği, murisin davacı çocukları ile arasında herhangi bir sorununun olmadığı, **davaya konu taşınmazın intifa hakkını üzerinde bırakarak çıplak mülkiyetini evlendikten kısa süre sonra davalı eşine 35.000,00 TL bedelle satış suretiyle temlik ettiği**, gerçekte taşınmazın satış tarihindeki çıplak mülkiyet değerinin 192.000,00 TL olduğu, bu durumun akitte satışın sembolik bir değer gösterilerek yapıldığını gösterdiği, davalı eşin davaya konu taşınmazı satın alacak maddi gücünün bulunmadığı, murisinde mal satmaya ihtiyacının olmadığı, bu nedenle bedelsiz olarak temlikin gerçekleştirildiği, davalının da bir bedel ödemediğini, taşınmazın kendisine evlilik nedeniyle mehir olarak verildiğini savunduğu, tanık anlatımlarıyla da bu hususun doğrulandığı sonucuna varılmaktadır.

Önemle vurgulanmalıdır ki, **muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı davalarda bedelsizlik muris muvazaasının varlığı için başlı başına bir neden olmayıp, murisin mirasçısından mal kaçırma gayesi ile temlik gerçekleştirip gerçekleştirilmediğinin açıkça ortaya konulmasında zorunluluk vardır.**

Tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde, **davaya konu taşınmazın muris tarafından satış suretiyle davalı eşine yaptığı temlik işlemin gerçek sebebinin mehir olduğu, evlilik hediyesi olarak davalıya devretmeyi amaçladığı**, davacıların, murislerinin mirasçılardan mal kaçırmak için temlikte bulunulduğu iddiasını TMK'nın 6. ve 6100 sayılı 190.maddeleri gereğince kanıtlayamadıkları gözetilerek davanın reddine karar verilmesi gerekirken İlk Derece Mahkemesince yanılığılı değerlendirme ile yazılı olduğu üzere hüküm kurulması usul ve yasaya, maddi vakıalara uygun değildir...»

MURİS MUVAZAASI

Yarg. 1. HD., 27.6.2022, 1809/5200:

«...Davacı vekili, ... ve ... Kardeş çiftinin davacıyı evlat edindiklerini, ...'nin 1987 yılında ölümü ile ...'ın 1988 yılında davalı ile ikinci evliliğini yaptığını, mirasbırakan ...'ın 2052 ada 10 parseldeki 5/260 payını satış gibi göstermek suretiyle mal kaçırma amacıyla davalıya temlik ettiğini,...miras payı oranında iptali ile davacı adına tescilini, olmadığı takdirde saklı payın tenkisini talep etmiş;...

Davalı süresinde cevap dilekçesi vermemiş, ...temlikin evlilikten hemen sonra mehir amacıyla gerçekleştirildiğini belirterek, davanın reddini savunmuştur...

Mirasbırakanın davalı ile ikinci evliliğini yaptığı tarihte 57 yaşında, davalının ise 35 yaşında olduğu, aralarında 22 yaş bulunduğu, bunun davalının ilk evliliği olduğu, mirasbırakanın 82 yaşında öldüğü, **devrin evlilikten bir ay sonra yapıldığı ve devir tarihinde mirasbırakan adına kayıtlı birden fazla taşınmazın bulunduğu**, mirasbırakan ve davalının ikinci evliliğini yaptığı sırada davacının 6 yıllık evli olduğu dosya kapsamıyla sabittir. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, **mirasbırakanın mal kaçırmak amacıyla ziyade evlilik birliğinin devamını temin etmeye yönelik olarak taşınmaz hissesini devrettiği**, temlikin mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı olduğu iddiasının Türk Medeni Kanunu'nun 6. maddesi ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 190. maddesi gereğince **davacı tarafından kanıtlanması gerektiği**, dava dilekçesindeki iddialar bakımından ispat yükünün davalı tarafa bırakılmasının yasal ve hukuki bir dayanağının bulunmadığı, temlikin muvazaalı olduğuna dair hükme esas almaya yeterli delil bulunmadığı, güçlü delil teşkil ettiği gerekçe gösterilen Mahkeme kararının somut olayda incelenen temlik tarihinden yaklaşık 13 yıl sonra gerçekleştirilen temlike ilişkin olduğu ve anılan davaya konu taşınmazın da somut olaydaki devir tarihinde mirasbırakan adına kayıtlı bulunduğu dosya kapsamı ile anlaşılmaktadır.

Hal böyle olunca, mirasbırakanın mal kaçırma amacıyla ve muvazaalı olarak hareket ettiğinin kanıtlanamadığı, 01/04/1974 tarih 1/2 Sayılı İċtihadı Birleştirṁ Kararının uygulama yerinin bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi yazılı şekilde hüküm kurulması isabetsizdir...»

MURİS MUVAZAASI

Muris muvazaası açısından tartışmalı husus:

Mirasbırakanın muvazaalı hukuki işlemi gerçekleştirdiği sırada kendisinden mal kaçırmak istediği bir mirasçısı yok. Sonradan mirasçı olan kişiler bu iddiayı ileri sürebilir mi?

MURİS MUVAZAASI

Öğretide tartışmalı! Bir görüş, muvazaa iddiasının ileri sürülemeyeceğini kabul ederken, bir diğer görüş ise muvazaalı işlemin yapıldığı tarihte mirasbırakanın mirasçısı olmayan kimsenin, mirasbırakanın öldüğü tarihte mirasçı olması halinde, yapılan muvazaalı işleme karşı muvazaanın tespiti açısından dava açmakta hukuki yararının ve hakkının olduğunu kabul etmektedir.

Yarg. 1. HD, 12.2.2008, E: 2007/10825, K: 2008/1589: Muvazaalı temlikten sonra evlat edinilen, ana rahmine düşen veya muris ile evlenen kişi de 1.4.1974 tarih ve ½ sayılı karara göre muris muvazaasına dayanarak iptal davası açabilmelidir.

Yarg. HGK, 10.10.2012, 1-492/696: "...Somut olaya gelince; davacının evlenmeden önce ücret karşılığı yaşlı ve hasta olan miras bırakanın bakıcılığını yaptığı, daha sonra miras bırakan ile evlendiği, miras bırakan tarafından temlikin yapıldığı tarihte davalılar dışında mirasçı olabilecek başka kimsenin bulunmadığı gözetildiğinde ve bu durum yukardaki ilkelerle birlikte değerlendirildiğinde miras bırakanın mirasçılarından mal kaçırmak amacıyla hareket ettiğini söyleyebilme olanağı yoktur..."

MURİS MUVAZAASI

Yarg. 1. HD, 11.3.2019, E: 2016/6514, K: 2019/1735:

«... muvazaalı temlik tarihinden sonra mirasçılık sıfatı kazanan mirasçıya muvazaa nedeniyle dava açmak hakkı tanınmaması izahı güç bir çelişki oluşturur, muvazaalı işlemlerin hüküm ve sonuçlarına ilişkin ilkelere, Türk Medeni Kanunu'nun açık hükümlerine, sözü edilen inançlar birleştirme kararlarına, Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarına ters bir sonuç doğurur. Öyle ise miras bırakanın muvazaalı temlikinden sonra evlât edindiği, veya evlendiği kişinin yahut ana rahmine düşen çocuğunun muris muvazaasına dayanarak tapulu taşınmazlar hakkında açtığı iptal ve tescil davalarında 1.4.1974 tarih ½ sayılı Yargıtay İnançları Birleştirme Kararının uygulama yeri bulacağı, buna bağlı olarak somut olayda da davacının dava açabileceği kabul edilerek, yukarıda açıklanan ilke ve olgular gözetilmek suretiyle işin esasına girilmesi, taraf delillerinin eksiksiz toplanıp sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yanılgılı değerlendirme ile yazılı olduğu üzere karar verilmiş olması doğru değildir...»

MURİS MUVAZAASI

Yargıtay'ın, paylaşırma yapıldığı hallerde muris muvazaası iddiasının dinlenemeyeceği yönündeki uygulaması: (örn. bkz. Yarg. 1. HD., 07.10.2021, 7378/5320)

«...miras bırakanın sağığında mal varlığının tamamını veya bir kısmını, mirasçılar arasında hoş görü ile karşılanabilecek makul ölçüler içerisinde paylaşmışsa mirasçısından mal kaçırma iradesinden söz etme olanağı yoktur. O halde, miras bırakanın denkleştirme yapıp yapmadığı üzerinde durulması, miras bırakandan tüm mirasçılara intikal eden, taşınır, taşınmaz ve hakların araştırılması, tapu kayıtları ve varsa öteki delil ve belgelerin mercilerinden getirilmesi, her bir mirasçıya geçirilen malların ve hakların nitelikleri ve değerleri hakkında uzman bilirkişiden rapor alınarak paylaşırmanın mı yoksa mal kaçırma amacın mı üstün tutulduğunun aydınlığa kavuşturulması zorunludur...»

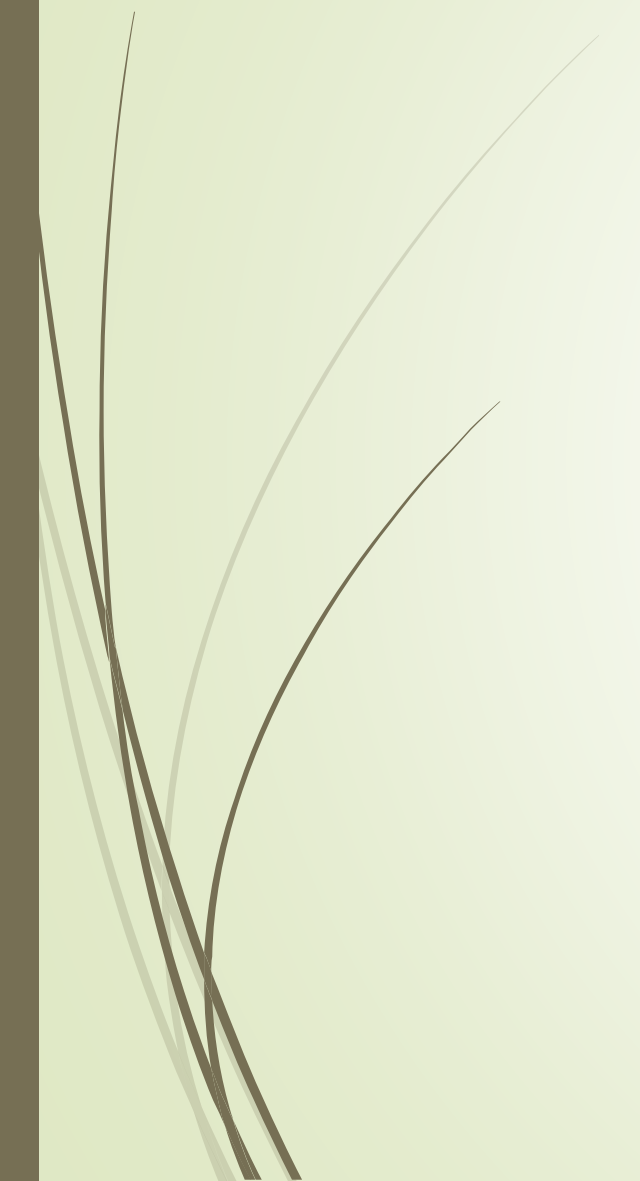
MURİS MUVAZAASI

Ancak dikkat! Mirasbırakanın mirası paylaştırmasına yönelik tek düzenleme TMK 647!

«Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufuyla paylaşmanın nasıl yapılacağı ve payların nasıl oluşturulacağı hakkında kurallar koyabilir.

Bu kurallar, mirasbırakan tarafından kastedilmemiş olan bir eşitsizlik hâlinde payların denkleştirilmesi olanağı saklı kalmak kaydıyla, mirasçılar için bağlayıcıdır.

...»

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

Şekli Anlamda ÖBT'ler

Mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ifade etmesini istediği iradesini açıklarken uymak zorunda olduğu şekil şartları

- Vasiyetname (TMK 531 vd.)
- Miras sözleşmesi (TMK 545)

Maddi Anlamda ÖBT'ler

Şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufların içeriğini, mirasbırakanın ölüme bağlı emirlerini belirler.

- Mirasçı atama
- Vasiyet
- Yedek/Art mirasçı atama
- Koşul/Yükleme
- Mirasçılıktan Çıkarma
- Mirastan Feragat
- Paylaşma Kuralı

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

- Sadece miras sözleşmesi ile yapılan maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf türü: Mirastan feragat (TMK 528; Yarg. İBK 11.2.1955, 16/14)
- Hem miras sözleşmesinde hem de vasiyetnamede yer alabilen ölüme bağlı tasarruflar:

Mirasçı atama, vasiyet, yükleme, koşul, yedek ya da art mirasçı atama, mirasçılıktan çıkarma, vasiyeti yerine getirme görevlisi atama, vakıf kurma, paylaşırma kuralı koyma.

Dikkat! Hem miras sözleşmesi hem de vasiyetnamede yer alabilen ölüme bağlı tasarruflar vasiyetname içindeyse her zaman serbestçe geri alınabilirken, miras sözleşmesi içindeyse bağlayıcı olur. Ancak miras sözleşmesi içinde bağımsız nitelikte bir vasiyet hükmü ise her zaman serbestçe geri alınabilir.

ŞEKLİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

VASIYETNAME (TMK m.531 vd.)

1) El Yazılı Vasiyetname (TMK m. 538)

Kişi, herhangi bir resmi memurun katılımına ihtiyaç kalmadan, son arzularını kendi el yazısıyla ve imzasıyla bir metne dökerek (ve düzenleme tarihini de belirtilerek) açıklar.

İmzanın metnin sonunda bulunması gerekir.

Yararları ve sakıncaları bulunmaktadır. (örneğin gizlilik unsuru vardır ve kolaylıkla geri alınabilir. Bununla birlikte, herhangi biri tarafından kolaylıkla yok edilme tehlikesi söz konusudur, ancak tevdi edilme imkanı da var!)

ŞEKLİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

1) El Yazılı Vasiyetname

Şartları

- Bütün vasiyetname vasiyetçinin el yazısı ile yazılmalı
- Vasiyet yapma iradesi (animus testandi)
- Düzenleme tarihi bulunmalı
- İmza atılmalı
- Düzenlendiği yer? (eTMK'da bu geçerlilik koşuluydu, ancak TMK'da kaldırıldı)

Vasiyetçi dilerse notere ya da sulh hakimine vasiyetnameyi tevdi edebilir.

ŞEKLİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

2) Resmi Vasiyetname

Resmi Vasiyetname 2 çeşittir: (i) okuma-yazma bilenler ve (ii) okuma-yazma bilmeyenler için

TMK m.532:

«Resmî vasiyetname, iki tanığın katılımıyla resmî memur tarafından düzenlenir.

Resmî memur, sulh hâkimi, noter veya kanunla kendisine bu yetki verilmiş diğer bir görevli olabilir.»

ŞEKLİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

Okuma-yazma bilenler için:

TMK m.533:

«Mirasbırakan, arzularını resmî memura bildirir. Bunun üzerine memur, vasiyetnameyi yazar veya yazdırır ve okuması için mirasbırakana verir.

Vasiyetname, mirasbırakan tarafından okunup imzalanır.

Memur, vasiyetnameyi tarih koyarak imzalar.»

TMK m.534:

«Vasiyetnameye tarih ve imza konulduktan hemen sonra mirasbırakan, vasiyetnameyi okudugunu, bunun son arzularını içerdigini memurun huzurunda iki tanığa beyan eder.

Tanıklar, bu beyanın kendi önlerinde yapıldığını ve mirasbırakanı tasarrufa ehil gördüklerini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak altını imzalarlar.

Vasiyetname içeriğinin tanıklara bildirilmesi zorunlu değildir.»

ŞEKLİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

Okuma-yazma bilmeyenler için:

TMK m.535:

«Mirasbırakan vasiyetnameyi bizzat okuyamaz veya imzalayamazsa, memur vasiyetnameyi iki tanığın önünde ona okur ve bunun üzerine mirasbırakan vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan eder.

Bu durumda tanıklar, hem mirasbırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığını ve onu tasarrufa ehil gördüklerini; hem vasiyetnamenin kendi önlerinde memur tarafından mirasbırakana okundugunu ve onun vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan ettiğini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak altını imzalarlar.»

ŞEKLİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

Karma vasiyetname düzenlenebilir mi?
Örn: Okunmadan ama imzalanarak?

Yarg. 3. HD., 11.3.2013, E: 2012/21142, K: 2013/3991:

«...Yazılışına bakılarak TMK. nun 535. maddesinin, ancak vasiyetçinin okuyamaması veya imzalayamaması halinde uygulanabileceği düşünülebilirse de, bu görüş, doğru değildir. Nitekim, **26.03.1962 günlü ve 23/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının sonuç bölümünde açıkça ifade edildiği üzere**, okur yazar kişiler bile, dileğine göre ve hiç bir sebep bildirmeye veya vasiyetnameye yazdırmaya yer olmaksızın okuyamayan veya imzalayamayanlar gibi resmi vasiyetname düzenleme yolunu seçebilirler. Öte yandan, **okuyamayan veya imzalayamayanlar için öngörülen usulde düzenlenmiş bir resmi vasiyetnamede mirasbırakanın imzasının bulunmasının o vasiyetnamenin geçerliliği üzerinde hiçbir etkisi olmayacaktır.** Sözü edilen içtihadın yürürlüğünden bu yana uygulama bu yolda devam ede gelmiştir. Bu bakımdan olayda **mirasbırakan okur yazar olduğu halde okuyamayan veya yazamayanlar gibi vasiyetname düzenlemiş olmasında bir sakınca yoktur.** Hal böyle iken, **mirasbırakanın vasiyetnameyi imza etmiş olması bir şekil bozukluğu değil, aksine kanun koyucunun amacını pekiştiren bir garanti niteliğindedir.** Başka bir deyimle; olayda şekil eksikliği değil, gereği olmayan bir şekil fazlalığı söz konusudur. Asgari şartlarla gerçekleşen bir işleme vasiyetin özünü zedelemeyen bir takım başka şeklin eklenmesini iptal sebebi saymak, ölenin son arzularına saygı ilkesi ile çelişir (Yargıtay 2. HD. nin 24.11.1980 günlü ve 1980/7187 E. 8357 K. ve Yargıtay 3. HD. nin 17.12.2012 günlü ve 2012/21939 E. 25917 K. sayılı içtihatları).

Öte yandan, okur yazar kişilerce, okuyamayan veya imzalayamayanlar gibi resmi vasiyetname düzenleme yolunun seçilmesi halinde de; TMK. nun 535/2. maddesinde gösterilen şekle uyulmak zorundadır...»

ŞEKLİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

Kimler tanık olarak katılamazlar?

TMK m.536/1:

«Fiil ehliyeti bulunmayanlar, bir ceza mahkemesi kararıyla kamu hizmetinden yasaklılar, okur yazar olmayanlar, mirasbırakanın eşi, üstsoy ve altsoy kan hısımları, kardeşleri ve bu kişilerin eşleri, resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine memur veya tanık olarak katılamazlar.»

Kimler lehine kazandırmada bulunulamaz?

TMK m.536/2:

«Resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine katılan memura ve tanıklara, bunların üstsoy ve altsoy kan hısımlarına, kardeşlerine ve bu kişilerin eşlerine o vasiyetname ile kazandırmada bulunulamaz.»

ŞEKLİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

Yarg. 3. HD., 25.6.2013, 10121/10974 :

«Davada, resmi vasiyetnamenin şekil koşullarını taşınamaması nedeniyle iptali, olmadığında tenkisi talep edilmektedir.

TMK'nun [532.](#) maddesine göre, resmi vasiyetname; resmi memur, sulh hakimi, noter veya kanunla kendisine bu yetki verilmiş diğer bir görevli tarafından iki tanığın katılmasıyla düzenlenir. Uygulamada vasiyetnameler genel olarak noter tarafından düzenlenmektedir.

Vasiyetnamenin düzenleme şeklinde yapılması (Noterlik Kanunu md. 89) ve fotoğraflı olması zorunludur.

Kanunda noterden söz edilmesi, noterlik makamının hedef alınmasındandır. Noter yetkisine sahip yeminli başkatibin düzenlediği vasiyetname ile yeminli katibin düzenlediği vasiyetname Yargıtay'ca geçerli kabul edilmektedir. Ancak, **vasiyetnamenin baştan sona kadar aynı memur tarafından düzenlenmesi ve onun tarafından gerekli yerlerin imzalanması zorunludur.**

Dava konusu vasiyetnamenin 1. sayfasında Kaş Noteri E.Y.A.'nın ismi bulunmasına rağmen, 2. sayfada Kaş Noterliği Yeminli Katibesi N.Ö.'nün isminin bulunması ve her iki sayfada gerek noterin gerek katibin imzasının bulunmadığı görülmektedir. 10.05.2010 tarihli Kaş Noterliği yazısında ise Kaş Noteri E.Y.A.'nın 02.02.2001 tarihinde görevden el çektirildiği, o tarihte Kaş Noterlik Dairesi Başkatip N.Ö.'ye Kaş. Cumhuriyet Savcılığı'nın tutanağı ile devir ve teslim edildiği, dava konusu vasiyetnamenin düzenlendiği 21.05.2004 tarihinde Kaş Noterliğine N.Ö.'nün vekalet ettiği açıklanmıştır.

Resmi vasiyetnameyi tanzim eden memurun yaptığı işlemler tevsik işlemidir. Bu nedenle baştan itibaren tüm işlemlerin aynı memur tarafından yapılması ve son imza işleminin de tahriri alan, okuyan ve vasiyetçi ile tanık sözlerini dinleyen, yazdıran memur tarafından yapılması zorunludur. Bu husus, işlemlerde birlik prensibinin zorunlu bir sonucudur (Yargıtay 2. HD. 18.07.2005 tarih, 05/8654 E. 1178 K. sayılı ilamı).

Bu durumda, 21.05.2004 tarihli resmi vasiyetnameyi düzenleyen resmi memurun (yeminli başkatibin) imzası bulunmadığı gibi, 1. sayfada başkatibin ismi yerine noterin isminin yazılması nedeniyle vasiyetnamenin **TMK'nun 557. maddesi gereğince iptali** gerekirken, mahkemece; yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.»

ŞEKLİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

Yarg. 3. HD., 1.7.2021, 2785/7769:

«...TMK'nın 535. maddesi; “Mirasbırakan vasiyetnameyi bizzat okuyamaz veya imzalayamazsa, memur vasiyetnameyi iki tanığın önünde ona okur ve bunun üzerine mirasbırakan vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan eder.

Bu durumda tanıklar, hem mirasbırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığını ve onu tasarrufa ehil gördüklerini; hem vasiyetnamenin kendi önlerinde memur tarafından mirasbırakana okunduğunu ve onun vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan ettiğini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak altını imzalarlar.” hükmünü içermektedir.

Somut olayda, vasiyetname; **noter tarafından, mirasbırakanın okur yazar olmadığı belirtilerek, okuyamayan veya yazamayanlara özgü vasiyetname şeklinde düzenlenmiştir.** Ne var ki, vasiyetnamede tanıkların “**mirasbırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığını**” tevsik eden beyanları yoktur. Bu beyanın yokluğu vasiyetnameyi geçersiz kılar.

Hal böyle olunca, ilk derece mahkemesince; **TMK'nın 535. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen şekil şartlarına uygun olarak düzenlenmeyen vasiyetnamenin iptaline karar verilmesi gerekirken,** yanlışlı değerlendirme ile davanın reddine karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.

İlk derece mahkemesi kararının, yukarıda açıklanan nedenlerle bozulmasına karar verilmiş olduğundan, HMK'nın 373. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, işbu karara karşı yapılan istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin bölge adliye mahkemesi kararının da kaldırılmasına karar verilmiştir...»

ŞEKLİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

Yarg. 7. HD., 16.3.2023, E: 2021/8052, K: 2023/1551:

«...Davaya konu vasiyetname incelendiğinde, yapılan resmi vasiyetnamenin tanıklar önünde vasiyet edene okunduğu belirtildikten sonra vasiyet eden yazılanların tamamen son ve gerçek isteklerini kapsadığını söylemiştir. **Vasiyet eden murisin okur-yazar olmadığı anlaşılmaktadır.** TMK'nın "Mirasbırakan tarafından okunmaksızın ve imzalanmaksızın düzenleme" başlıklı 535. maddesine göre, ... Vasiyetnamenin 8. paragrafından da anlaşılabilir. Üzere hükmün 1. fıkrasının yerine getirildiği ortadadır. Bu doğrultuda vasiyetname tanıklar önünde vasiyet edene okunduktan sonra vasiyet eden yazılanların son ve gerçek isteklerini kapsadığını belirtmiştir. Bununla birlikte tanıkların beyanlarında vasiyetnamenin noter tarafından yazıldıktan sonra "vasiyet eden ... isimli kişiye önümüzde okunduğunu, adı geçen vasiyetnamenin son ve gerçek isteklerine uygun olduğunu beyan ettiğini ve kendisini bu işlemi yapmaya yeterli (tasarrufa ehil) gördüğümüzü bildiririz." şeklinde bir açıklamalarının bulunduğu görülmektedir. TMK'nın **535.** maddesinin 2. fıkrasına göre her ne kadar **tanık açıklamalarında, "miras bırakanın beyanının kendi önlerinde"** yapıldığına yönelik bir ibare bulunmasa da vasiyetnamenin 4. paragrafına göre tanıkların bu belgenin düzenlenmesinde başından beri bulundukları, belgenin 2. sayfasının son paragrafında bulunan "aynı oturumda yazılan vasiyetname" ibaresiyle de tüm işlemlerin tek seferde aynı oturumda yapıldığı görülmektedir. Aksi yorum, vasiyetnamenin korunması başka bir deyişle onun elden geldiğince ayakta tutulması anlamına gelen **favor testamenti prensibine aykırı olacağı anlamına gelecektir.** Zira, kişiliği sona erdiren ölüm ile kişinin artık herhangi bir irade açıklamasında bulunamayacağı bir zaman dilimine geçilmiş olur. Bu nedenledir ki, vasiyet edenin irade beyanı lehine bir incelemenin yapılması gerekir. Tüm bu nedenlerle, asıl talep olan düzenleme şeklindeki vasiyetnamenin iptaline yönelik karar verilmesi doğru görülmemiştir...»

Aynı yönde bkz. Yarg. 7. HD., 27.11.2023, E: 2022/5638, K: 2023/5717.

ŞEKLİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

3) Sözlü Vasiyetname

TMK m. 539

İstisnai bir tür olup, olağanüstü hallerde, el yazılı veya resmi vasiyetnamenin yapılamadığı durumlarda başvurulur.

Vasiyetçi arzularını sözlü açıklasa da, daha sonra bu vasiyetin yazıya geçirilmesi gerekir.

► Şartları

- Vasiyetçi el yazılı ya da resmi vasiyetname düzenleyemeyecek durumda olmalı
- Olağanüstü bir durum bulunmalı (yakın ölüm tehlikesi, ulaşımın kesilmesi, hastalık, savaş vb.)
- Vasiyetçi son arzularını iki tanığa anlatmalı
- Tanıkların sözlü vasiyeti tutanağa geçirmeleri ya da mahkemeye başvurarak tutanağa yazdırmaları

ŞEKLİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

TMK m.540:

«Mirasbırakan tarafından görevlendirilen tanıklardan biri, kendilerine beyan edilen son arzuları, yer, yıl, ay ve günü de belirterek hemen yazar, bu belgeyi imzalar ve diğer tanığa imzalatır. **Yazılan belgeyi ikisi birlikte vakit geçirmeksizin bir sulh veya asliye mahkemesine verirler** ve mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini, onun son arzularını olağanüstü durum içinde kendilerine anlattığını hâkime beyan ederler.

Tanıklar, daha önce bir belge düzenlemek yerine, vakit geçirmeksizin mahkemeye başvurup yukarıdaki hususları beyan ederek mirasbırakanın son arzularını bir tutanağa geçirebilirler.

Sözlü vasiyet yoluna başvuran kimse askerlik hizmetinde bulunuyorsa, teğmen veya daha yüksek rütbeli bir subay; Ülke sınırları dışında seyreden bir ulaşım aracında bulunuyorsa, o aracın sorumlu yöneticisi; sağlık kurumlarında tedavi edilmekteyse, sağlık kurumunun en yetkili yöneticisi hâkim yerine geçer.»

TMK m.541:

«Mirasbırakan için sonradan diğer şekillerde vasiyetname yapma olanağı doğarsa, bu tarihin üzerinden **bir ay geçince sözlü vasiyet hükümden düşer.**»

ŞEKLİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

Yarg. 3. HD., 25.11.2015, 324/18740:

«...Davacılar dava dilekçesinde, babaları D. N.'yi 21.10.2014 tarihinde kaybettiklerini, babalarının eşi A. Ş. ile husumetli boşanma davasının bulunduğunu, babalarının eşi A. Ş. N., onun oğlu, kızı, damadı ve diğer yakınlarına mirasından hiçbir şey bırakmak istemediğini kendilerinin ve eşleri Y. G. ve H. B.'in yanında defalarca dile getirdiğini, bu durumu sözlü olarak vasiyet ettiğini belirterek babalarının sözlü vasiyetini tutanak altına alınmasını talep etmişlerdir.

Mahkemece, sözlü vasiyetnamenin şartlarının gerçekleşmediğinden bahisle davanın reddine karar verilmiş, hüküm davacılar tarafından temyiz edilmiştir.

Dava murisin sözlü vasiyetinin tutanak altına alınması talebine ilişkindir.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 539. maddesine göre ...

Aynı Kanunun 540. maddesine göre ...

4721 sayılı TMK'nın 540. maddesinde de belirtildiği üzere tanıklar ya müteveffanın son arzularını belgeleyip bu belgeyi hakime sunarlar ya da kendi düzenledikleri belgeyi hakime sunmayıp, hakim önünde müteveffanın son arzularını beyan edip bunların tutanak altına alınmasını isteyebilirler. Bu durumda hakim önünde bu beyanların tek tek yazıldığı bir tutanak düzenlenir ve bu tutanak tanıklar tarafından imzalanır. Tanıklar ayrıca, her ne kadar TMK 540/II'de belirtilmemişse de, vasiyetçinin, başka türde vasiyetname yapmasını engelleyen bir olağanüstü halin varlığını ve vasiyetçiyi ölüme bağlı tasarruf yapmaya ehil gördüklerini beyan ederler. (Dural M. - Öz T., Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku, İstanbul 2013, s.97)

Kanunun lafzi yorumundan da anlaşılacağı üzere, kendisine sözlü vasiyetin tutanak altına alınması için başvuru hakime, sözlü vasiyetin şartlarını ve geçerliliğini tartışmadan sadece vasiyetnameyi tutanağa geçirmekle yetinir. Buna göre eldeki davada mahkeme hakiminin sadece vasiyetnameyi zapta geçirmekle yetinmesi gerekirken, işin esasına girerek sözlü vasiyetin, kanundaki şartları taşımadığından bahisle davanın reddine karar vermesi yerinde değildir...»

VASIYETNAMENİN GERİ ALINMASI

Tek taraflı hukuki işlem olan vasiyetname mirasbırakan tarafından ölümüne değin her zaman geri alınabilir.

Miras sözleşmesinde bu imkan yoktur.

Vasiyetnamenin geri alınması hakkından feragat geçersizdir.

3 şekilde olabilir; (i) yeni vasiyetname ile,
(ii) vasiyeti yok etme ile veya
(iii) sonraki tasarruflar ile

VASIYETNAMENİN GERİ ALINMASI

- **Yeni Vasiyetname ile (TMK m.542)**
- Önceki vasiyetnamenin şeklinden bağımsız olarak geri alma herhangi bir vasiyetname türü ile yapılabilir.
- Sayı sınırlaması yoktur. Birden çok vasiyetname varsa son tarihli olan geçerlidir. Ancak bunun için sonraki öncekini tamamen ortadan kaldırıyor olmalıdır.

VASIYETNAMENİN GERİ ALINMASI

➤ Vasiyetnameyi Yok Etme ile (TMK m.543)

Bu yol genelde el yazılı vasiyetnamede söz konusu olur.

Resmi vasiyetnamede yok etme suretiyle geri alma olur mu?

Kişinin kusuruyla vasiyetnamenin yok edilmesi (vasiyetnamenin yok olması) durumunda, zarar görenlerin tazminat isteme hakkı vardır. Ayrıca bu kişi mirasçılardan birisiyse TMK m.578'e göre mirastan yoksunluk sebebi sayılabilir.

VASIYETNAMENİN GERİ ALINMASI

➤ Sonraki Tasarruflar İle (TMK m.544)

Vasiyetçi burada sonraki tarihli bir vasiyetname ile öncekini geri almaz ya da onu yok etmez. Burada söz konusu olan, yeni bir tasarrufla eski vasiyetname içeriğinin değiştirilmesidir. Diğer bir deyişle, vasiyetnamelerin birbirini tamamlamamaları, aksine çelişmeleri gereklidir.

2 şekilde gündeme gelebilir; **(i) sonraki ölüme bağlı tasarruf ile** (bu durum hem vasiyetname hem de miras sözleşmesini içerir) **(ii) sonraki sağlararası tasarruf ile**

VASIYETNAMESİNİN GERİ ALINMASI

TMK 544 I:

«Mirasbırakan, önceki vasiyetnamesini ortadan kaldırmaksızın yeni bir vasiyetname yaparsa, kuşkuyla yer bırakmayacak surette önceki vasiyetnameyi tamamlamadıkça, sonraki vasiyetname onun yerini alır.»

TMK 544 II:

«Belirli mal bırakma vasiyeti de, vasiyetnamede aksi belirtilmedikçe, mirasbırakanın sonradan o mal üzerinde bu vasiyetle bağdaşmayan başka bir tasarrufta bulunmasıyla ortadan kalkar.»

VASIYETNAMESİNİN GERİ ALINMASI

TMK m.544/1 açısından örnek:

Önceki tarihli vasiyetname:

“Sahibi bulunduğum .. ili, .. ilçesi, ... mahallesi, .. ada, .. parsel nolu gayrimenkul üzerinde mevcut bulunan binanın ..blok, .. kat, .. bağımsız bölüm no.lu daire niteliğindeki gayrimenkulümü vefatım halinde kızım ...'na bırakıyorum. ..bu evin kızıma kalmasını diğer malların ise kızım da dahil olmak üzere yasal mirasçılarım arasında eşit olarak paylaşılmasını vasiyet ediyorum. ...”

Sonraki tarihli vasiyetname:

«... (...) Noterliğinden tanzim ve tasdikli ... tarih ve ... y. nolu vasiyetnamede belirttiğim hususlara aykırı bölümler bu yeni vasiyetimle değiştirilmiş ve her iki vasiyetin birlikte değiştirilmiş haliyle hüküm ifade etmek üzere; tarafıma ait bulunan tasarruf nisabım dahilindeki tüm mallarımı hiçbir baskı altında kalmadan rızam doğrultusunda kızım ...'na bırakıyorum. Son ve hakiki arzum budur..»

VASIYETNAMENİN GERİ ALINMASI

Sonraki sağlararası tasarrufla vasiyetnamenin geri alınması:

TMK 544 II hükmü;

- Belirli mal vasiyetleri açısından uygulanır.
- Mirasçı atama tasarrufları açısından uygulanmaz.
- Hükümdeki geri alma karinesinin aksinin ispat edilmesi mümkündür.

VASİYETNAMENİN GERİ ALINMASI

Hukuki sorun 1:

TMK m.544 II hükmündeki “tasarruf” kelimesi ile teknik anlamda tasarruf işlemi mi kastedilmektedir?

VASİYETNAMENİN GERİ ALINMASI

Hukuki sorun 2:

Ölüme bağlı tasarruf ile bağdaşmayan sağlararası işlemin TMK m.544 II uyarınca vasiyetnamenin geri alındığı sonucunu doğurabilmesi için geçerli bir işlem olması gerekli midir?

VASIYETNAMESİNİN GERİ ALINMASI

Yarg. HGK, 21.11.2001, 1-958/1035:

“...Vasiyetçi her ne kadar vasiyetnameden, vasiyetname ile bağdaşmayan bir hukuki tasarrufla rücu edebilirse de o tasarrufun hukuki sonuç doğurabilmesi daha açık bir anlatımla vasiyetnameyi ortadan kaldırabilmesi için sonradan yaptığı hukuki tasarrufun geçerli olması gerekir. Öyleyse lehine muayyen mal vasiyetinde bulunulan davalı ve karşı davacı M G vasiyetnameden kaynaklanan kişisel hakkına dayanarak vasiyetçinin daha sonra yaptığı satışın muvazaa nedeniyle hüküm ve sonuç doğurmayacağını ileri sürüp iptal ve vasiyetçi adına tescili yönünde dava açmakta hukuki yararı ve hakkı bulunduğu kabulü gerekir. Böylece, lehine muayyen mal vasiyetinde bulunulan kişi vasiyetnameden doğan kişisel hakkını Medeni Kanunun 541. maddesine göre vasiyetçinin mirasçılarına karşı ileri sürme, hakkına kavuşmuş olacaktır...”

VASIYETNAMESİNİN GERİ ALINMASI

Yarg. 3. HD., 25.9.2014, 4147/12521:

“...Somut olayda, murisin vasiyetnameye konu ettiği ve bu davaya konu olan taşınmazlardan 791/4 parselde bulunan ve muris tarafından sağlığında davacı ve vasiyetname dışı K1'e satılan taşınmaza ilişkin olarak, davacı yan (Nazilli 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2012/90 Esas) muris mavazaası nedeniyle tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Bu taşınmaz, davalı eşı K3'ye vasiyet edilmiştir. **Vasiyetçi her ne kadar vasiyetnameden, vasiyetname ile bağdaşmayan bir tasarrufla rücu edebilirse de, o tasarrufun hukuki sonucu doğurması, daha açık bir anlatımla vasiyetnameyi ortadan kaldırılabilmesi için sonradan yaptığı hukuki tasarrufun geçerli olması gerekir.** Bu durum karşısında mahkemenin, Nazilli 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2012/90 Esas sayılı dosyası bekletici mesele yapılarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile anılan davanın sonucu beklenmeden hüküm kurulması doğru görülmemiştir...”

VASIYETNAMENİN GERİ ALINMASI

Krş. Yarg. 2. HD., 10.3.2004, 1789/3035:

“...Muris 9.12.1997 tarihli vasiyetname ile tüm gayrimenkullerini davacı derneğe vasiyet etmiş, 14.12.1998 tarihinde ise 44 parselde bulunan 3 nolu meskenini eşi Ayşe'ye satmıştır. Bir kısım kanuni mirasçılar tarafından bu taşınmaz hakkında muris muvazaasına dayalı olarak; murise külli halef sıfatıyla olmaksızın, yasal paylarına dayalı tapu iptali davası açılmış, mahkemece muvazaa sabit görülerek davacıların payı nisbetinde iptal ile davacıların paylarının adlarına tesciline dair hüküm kurulmuş, hüküm kesinleşmiştir. Muris, sağlararası işlemle, vasiyetnameden dönmüş olmakla, temyiz edenlerin 15/50 payı yönünden davanın reddi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değildir...”

VASİYETNAMENİN GERİ ALINMASI

Hukuki sorun 3:

Ölüme bağlı tasarruf ile bağdaşmayan sağlararası işlemin tarafı TMK m.544 II'deki geri alma karinesinin uygulanması açısından önem arz eder mi?

VASIYETNAMENİN GERİ ALINMASI

Yarg. HGK, 06.11.2002, 2-874/893:

“...Somut olayda miras bırakan Mahmure Ö., Mudanya Noterliğinin 07.07.1994 gün ve 05997 yevmiye numaralı düzenleme şeklinde vasiyetname ile; maliki olduğu ve vasiyetnamede tek tek sayılan taşınmazlarını, oğlu Metin Ö. ve gelini Oya Ö.'e vasiyet etmiştir.

Yine miras bırakan Mahmure Ö. aynı noterliğin 07.07.1994 gün ve 05998 yevmiye numaralı düzenleme şeklinde ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile, vasiyet ettiği taşınmazlar için Metin Ö. ve Oya Ö.'ün bakım borçlusu olduğu adı geçen sözleşmeyi yapmıştır. Muris 16.08.1996 tarihinde ölmüştür. Veraset belgesine göre mirasçı olarak Metin Ö., Hayri Ö. kalmıştır...

Bu davada Hayri Ö. vasiyetnameye konu taşınmazların ayrıca ölünceye kadar bakma akdi ile Metin Ö. ve onun eşi Oya'ya verildiğini, bu akit uyarınca tapuya tescil edildiğini muris muvazaası sebebiyle tapu iptal davası açıldığını bildirmiştir. Gerçekten vasiyetnameye konu taşınmazlar için aynı gün noterden ölünceye kadar bakma aktine istinaden Metin Ö. ve Oya Ö. lehine sözleşme yapılmış ve bu sözleşme bir gün sonra tapuya ibraz edilerek vasiyete konu taşınmazlar Metin Ö. ve Oya Ö. adına tapuya tescil edilmiştir.

VASIYETNAMESİNİN GERİ ALINMASI

Hayri Ö., Metin Ö. ve Oya Ö. aleyhine 27.09.1996 tarihinde Mudanya Asliye Hukuk Mahkemesinin E: 1996/521 K: 1999/142 sayılı dosyası ile muris muvazaasına dayalı olarak tapu iptali ve tenkis davası açmıştır.

Yapılan yargılama sonucunda Yargıtay'dan geçip kesinleşen mahkeme kararı ile muris muvazaası sabit olduğundan Metin ve Oya Ö. adına olan tapu kayıtlarının iptali ile taşınmazların veraset belgesindeki payları oranında Hayri ve Metin Ö. adına tesciline karar vermiştir. Bu dava 03.02.2000 tarihinde kesinleşmiştir...

M.K.nun 491. maddesi gereği sağlar arası kazandırma ile vasiyet konusu malın, vasiyetnamede yazılı kişilere değil başkalarına satılması vasiyetten dönme olarak değerlendirilmektedir....

Ana ilkeler bunlar iken somut olayda vasiyete konu taşınmaz mal başkalarına değil vasiyetnamede gösterilen kişilere ölünceye kadar bakma sözleşmesi uyarınca temlik edilmiştir.

Yüksek 2. Hukuk Dairesinin, 03.03.1995 gün E: 3162 K: 3880 sayılı içtihadında belirtildiği gibi; eğer ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile yapılan temlik mahkemece iptal edilmese idi vasiyetname konusuz kalacaktı. Oysa, davalı tarafından açılan ve muvazaa nedenine dayalı dava sonucunda davalılar adına oluşan tapu kaydı iptal edildiğinde vasiyet geçerliliğini korumuştur. Bu itibarla iptal edilmediği sürece vasiyetname geçerliliğini koruyup infaz edilecektir. O halde, işin esasına girilerek Özel Dairenin bozma ilamı yönünde araştırma yapılması gerekirken önceki kararda direnilmesi hatalıdır. Direnme kararı bozulmalıdır...."

VASIYETNAMENİN GERİ ALINMASI

Yarg. 1. HD., 7.2.2001, 161/1344:

“... öğretide sağlar arası bir tasarrufla vasiyetten rücu durumu "ADEMPTİO LEGATİ" sözcüğü ile ifade edilmekte, buna "davranışla rücu" niteliğı verilmektedir.Yukarıda açıklanan ilkeye mefhumu muhalifinden yaklaşıldığında aynı kişiye önceden muayyen bir mal ya da malların vasiyeti yapıldıktan sonra tapuda, vasiyeti yapanın vasiyet edilene kat'i satış yapması ve bu şekildeki tasarrufu ile vasiyetnameyi hükümsüz hale getirmesi durumu da ortaya çıkmış denilemez. Aksine önceki vasiyet iradesinin tapudaki tasarrufla pekiştirildiğı olgusu söz konusu olur....”

VASİYETNAMENİN GERİ ALINMASI

Yarg. 3. HD., 07.11.2012, 14841/22907:

"...Ölünceye kadar bakma akdi ile yapılan tasarruf ile vasiyetnamenin daha da kuvvetlendirilmesi iradesi ile yapılmış olması sebebiyle, "vasiyetname ile bağdaşmayacak şekilde sağlararası tasarrufla temlik etme" şeklinde değildir... MK'nun 491.maddesi gereği sağlararası kazandırma ile vasiyet konusu malın, vasiyetnamede yazılı kişilere değil, başkalarına satılması vasiyetten dönme olarak değerlendirilmektedir... **Ölünceye kadar bakma sözleşmesiyle temlik edilen taşınmazın tapu kaydının iptali ile vasiyetname konusuz kalmamıştır. Vasiyetname geçerliliğini korumaktadır** (HGK 06.11.2002 gün ve 2-874-893 K). Zira, sağlararası temlik tasarrufu ile vasiyetnameden dönülmemiştir... Somut olayda; yapılan satış değil temlik bir tasarruf olup, iptal olunmuş ve muris adına taşınmazın tapu kaydı geri dönmüştür. Zira, **akitte bağış amacı üstün tutulmuş, vasiyetnamedeki iradenin pekiştirilmesi amacı güdülmüştür...**

Sağlararası kazandırma ile vasiyet konusu malın, vasiyetnamede yazılı kişilere değil, başkalarına adlandırılması halinde "vasiyetten dönme" olarak nitelendirilmektedir. Vasiyetten dönmenin gerçekleşmesi için sağlararası kazandırmanın geçerli bir satışa dayanması gerekir. Ana ilkeler bunlar iken, **somut olayda vasiyete konu taşınmaz mal başkalarına değil, vasiyetnamede gösterilen kişiye "ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile" temlik tasarruf yapılmıştır.** Yüksek 2.Hukuk Dairesinin 03.03.1995 gün ve 3162/3880 sayılı içtihadında da belirtildiği üzere "ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile yapılan temlik tasarruf iptal olunmasa idi; vasiyetname konusuz kalacaktı. Oysa, tapu kaydı iptal olduğundan" vasiyet geçerliliğini korumuştur...

Bu bağlam ve sonucuna göre, **vasiyetname ayakta olup, geçerliliğini korumaktadır. Mahkemece, davanın kabulü ile vasiyetnamenin tenfizine karar verilmesi gerekirken** yanılgılı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm kurulmuş olması bozmayı gerektirmiştir.

VASIYETNAMESİNİN GERİ ALINMASI

Karşı Oy Yazısı

... Somut olayda; mirasbırakan önce davaya konu vasiyetname ile maliki olduğu evi karşılıksız (ıvazsız) olarak doğrudan muayyen mal vasiyeti ile davacıya bırakmış, yine aynı vasiyetname ile başka taşınmazını da mirasçısı ...'a vasiyet etmiştir. Sonradan yaptığı miras mukavelesi şeklinde düzenlenen ölünceye kadar bakma sözleşmesiyle aynı taşınmazını davacıya devir etmek suretiyle, davacı yönünden vasiyetnamenin şartlarını daha da ağırlaştırarak ıvazlı hale getirmiştir... Muris tarafından açılan dava sonucunda yapıldığı sırada geçerli olan tasarruf, davacının bakma edimini yerine getirmediği gerekçesi ile iptal edilmiştir... muris, davacı yönünden vasiyetnamenin şartlarını ağırlaştırıp, ıvazlı hale getirmekle Sayın çoğunluğun üçüncü şahıslara satım örneğinde belirttiği gibi vasiyetten dönmüştür. Murisin kendi isteğiyle iptal ettirdiği tasarruf nedeniyle dönülen vasiyetnamenin ayakta olduğu ve geçerliliğini sürdürdüğünü şeklinde yorum yapılamaz. Zira, sonra yapılan baştan geçerli tasarrufla artık vasiyetten dönüldüğü de açıktır. Vasiyetname, geçerliliğini korumadığından tenfiz kararı da verilemez..."

VASIYETNAMESİNİN GERİ ALINMASI

Yarg. 2. HD., 22.5.1989, 3178/4929:

“...Olayda miras bırakan 1.10.1986 günlü vasiyetnamede, taşınmazını kızı Rahmiye'ye vasiyet ettikten sonra, aynı taşınmazı 24.2.1987 gününde yine kızı Rahmiye'ye satmış, tapuda mülkiyeti ona devir etmiştir. Miras bırakan bu davranışı ile, ölümü halinde bu malın, terekesinde bulunması imkânını ortadan kaldırmıştır.

Yararına vasiyet yapılan kişinin, ölenin mirasçısı olması, fiilî rücu (dönüş) kuralını etkilemez. Mahkemece aksine düşünce ile ve ölüme bağlı tasarrufların hukukî niteliği ile çelişerek ve Medenî Kanunun 491. maddesi ile bağdaşmayan bir düşünce biçimiyle davanın red edilmesi yanlıştır. Oysa yapılacak iş, vasiyetnamenin geçerliğini yitirdiğinin tesbitinden ibarettir. Bu yönün gözetilmemiş olması usul ve kanuna aykırıdır...”

MİRAS SÖZLEŞMESİ

MİRAS SÖZLEŞMESİ (TMK 545 vd.)

Miras sözleşmesi iki taraflı hukuki işlemdir. Vasiyetnameden farklı olarak iki tarafın da karşılıklı irade beyanları bulunmalıdır.

Her iki tarafın da ölüme bağlı tasarruf veya bir tarafın sağlararası tasarrufta bulunması mümkündür (örneğin ölünceye kadar bakma sözleşmesi).

Şekli: TMK m.545

Ehliyet: Genel sözleşme yapma ehliyeti aranır. TMK m.503

MİRAS SÖZLEŞMESİ

MİRAS SÖZLEŞMESİ (TMK 515-516)

Türleri:

► Olumlu miras sözleşmesi- olumsuz miras sözleşmesi

İlk durumda, miras ölüme bağlı tasarrufta bulunarak bir kişiyi mirasçı atar ya da onun lehine belirli mal bırakır.

Olumsuz miras sözleşmesinde ise (mirastan feragat sözleşmesi) miras ile mirasçı arasında yapılır ve mirasçının ivazlı ya da ivazsız olarak miras hakkından vazgeçmesi amaçlanır.

MİRAS SÖZLEŞMESİ

MİRAS SÖZLEŞMESİ (TMK 501-505)

► İki taraflı-tek taraflı miras sözleşmesi

Bu ayırım iki tarafın karşılıklı ölüme bağlı tasarrufta bulunması (örn. Eşlerin birbirlerini mirasçı ataması) ya da sadece tek tarafın (mürisin) ölüme bağlı tasarrufta bulunmasına (örn. Mirasçı atama, belirli mal bırakma) göre yapılır.

Eşlerin birbirlerini mirasçı olarak atamaları ancak miras sözleşmesi ile mümkündür. Hukuk düzenimizde, ortak vasiyetname kabul edilmemiştir. Dolayısıyla, eşler karşılıklı bir kazandırmada bulunmak isterlerse, bu arzularını ancak miras sözleşmesi şeklinde ortaya koyabilirler.

MİRAS SÖZLEŞMESİ

Yarg. 3. HD, 16.01.2019, E: 2017/12298, K: 2019/146:

«...Somut olayda iptali istenen ... 4. Noterliği'nin 06/01/1998 tarih ve 00276 yevmiye numaralı vasiyetnamenin incelenmesinde; murisin "Ben M. K. olarak ölümüm halinde sahibi bulunduğum ..., ... ilçesi, ... Mah, 217 pafta, 877 ada, 43 numaralı parseldeki gayrimenkulün tamamını, yine bütün menkul ve diğer gayrimenkullerimin tamamını, keza bankalardaki mevduatlarımı eşim ...'ye vasiyet ediyorum. Ben de ... olarak; ölümüm halinde geçerli olmak üzere sahibi bulunduğum ..., ... Köyü, 12 pafta, 871 adada kayıtlı gayrimenkulün tamamını ve bütün gayri menkullerimi ve menkul eşyalarımı eşim M. K.'ye vasiyet ediyorum. Her ikimizin ölümü halinde yukarıda yazılı bilumum gayrimenkullerimizi ve menkul eşyalarımızı kızımız Ü. K.'ya vasiyet ediyoruz. Bu vasiyetname ile diğer kızımız ...'yı devre dışı bırakıyoruz. Çünkü ... 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 1997/484 esas sayılı dosyasındaki davada, bize karşı yalan söyleyerek çok kötü muamele yapmasından dolayı, ona bir hisse verilmesini istemiyoruz." şeklinde vasiyette bulunulduğu, iş bu vasiyetnamenin muris M. K. ve dava tarihinde hayatta olan eşi ... Tarafından imzalandığı anlaşılmıştır.

Olayda yukarıda açıklanan vasiyetname metninin yorumlanması sonucunda davaya konu vasiyetnamenin bir ortak vasiyetname niteliğinde olduğu sonucuna varılmıştır...

Somut olayda da; **vasiyetçiler, birlikte noter önünde son arzularını açıklamış ve noter de her iki iradeyi kapsayacak şekilde bir tek belge düzenlemiş olduğundan kanunda öngörülen şekil şartlarını taşımayan vasiyetnamenin iptali** gerekmektedir...»

MİRAS SÖZLEŞMESİ

Krş. Yarg. 2. HD, 2.3.1990, E: 1990/9067, K: 1990/2434:

«...Davacıların murisi ile eşinin tek bir resmi senetle tüm mal varlıklarını davalılara vasiyet ettikleri, bu vasiyetnamenin hem şekil eksikliği hemde ortak vasiyetname niteliğinde bulunduğu iddiası ile iptali istenmiştir...

Davacıların murisi Hasan ile Ayşe 14.1.1970 gününde resmi şekilde birlikte yaptıkları tasarrufta müşterek malik bulundukları bir taşınmaz malın bir bölümünü davalı Şaban'a bir bölümünün de davalı Saadet'e, diğer bir müşterek taşınmaz malın da bir kısmının Saadet'e, bir kısmının Hanife'ye, bir kısmının Mustafa'ya, Mehmet ve Şaban'a bıraktıklarını açıklayıp, "ancak her ikimizden birinin vefatı halinde diğerinin vefatına kadar bu vasiyet hükümleri cari olmayıp ancak diğerinin vefatından sonra tamamen cari ve hüküm ifade edeceğini, ikimizden birinin vefatını müteakip yukarıda yazılı emvalimizin hayatta kalanın tasarrufuna geçeceğini ve bahsedilen mirascı namzetlerine ancak onun da vefatından sonra intikal edeceğini, bu suretle her ikimizin evvel emirden Medeni Kanunun 468. maddesi gereğince birbirimizi yazılı mirasımızı yukarıda yazılı namzet kimselere intikal ettirmek üzere mirascı nasp eylediğimizi" şeklinde ifadeler kullanmışlardır...

söz konusu tasarruflar miras sözleşmesi olarak geçerlidir...»

MİRAS SÖZLEŞMESİ

MİRAS SÖZLEŞMESİ (TMK m.545 vd.)

Ortadan Kaldırılması:

a. Taraflar sağ iken miras sözleşmesinin ortadan kaldırılması

(i) sözleşme ile miras sözleşmesinin ortadan kaldırılması

(TMK m.546(1))

(ii) Mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birinin varlığı halinde dönme

(TMK m.546/2)

(ii) Sözleşmeden Dönme: Miras sözleşmesi iki tarafa borç yükleyen nitelikteyse ve bir taraf borca aykırılıkta bulunmuşsa genel TBK hükümlerine göre sözleşmeden dönme yoluna gidilebilir. **(TBK 123 vd. temerrüt hükümlerine atıf!)**

(TMK m.547)

MİRAS SÖZLEŞMESİ

MİRAS SÖZLEŞMESİ (TMK 545 vd.) Ortadan Kaldırılması:

b. Mirasbırakandan önce ölüm TMK m.548

Muhtemel mirasçının muristen önce ölmüş olması halinde miras sözleşmesi kendiliğinden sona erer. İki tarafa borç yükleyen miras sözleşmesi söz konusuysa ve mirasçı ölene kadar yükümünü ifa etmişse? Burada sebepsiz zenginleşme hükümlerine atıf yapılmıştır; TMK m.548/2

c. Evliliğin Sona Ermesi

Butlan ya da boşanma durumlarında eşler bu sıfatla birbirlerinin yasal mirasçısı olamazlar ve sona ermeden önce yapılan ölüme bağlı tasarruflarla kendilerine sağlanan hakları, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça kaybederler (TMK m.181).

Burada da ölüme bağlı tasarrufun kendiliğinden sona erme hali söz konusudur.

MADDİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

- Vasiyetname ve miras sözleşmesinin konu bakımından içeriğini oluşturur.
- Muris, maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf ile;
 - belirli mal bırakabilir,
 - mirasçı atayabilir,
 - muhtemel mirasçısını mirasçılıktan çıkarabilir,
 - yükleme öngörebilir,
 - mirastan feragat sözleşmesi yapabilir,
 - vasiyeti yerine getirme görevlisi atayabilir.

Maddi anlamda öbt türleri:

Mirasçı atama

- Yasal mirasçılık x İradi mirasçılık
- İradi/Atanmış mirasçılık = Bir vasiyetname ya da miras sözleşmesi ile mirasbırakanın bir ya da birden fazla kişiyi terekesinin tamamı ya da bir bölümü için hak sahibi yapmasıdır. (TMK 516)
- Hem gerçek hem tüzel kişiler iradi mirasçı olabilirler.
- İradi mirasçılar da yasal mirasçılar gibi mirasbırakanın külli halefidir = Mirasbırakanın ölümü ile tereke üzerinde kendiliğinden hak sahibi olurlar ve tereke borçlarından diğer mirasçı/mirasçılarla birlikte müteselsil sorumlu olurlar.
- Mirasbırakan bir yasal mirasçısını da tasarruf nisabı oranında mirasçı atayabilir. Bu halde esasen yasal mirasçının miras payının genişletilmesi söz konusu olur.

Maddi anlamda öbt türleri:

Vasiyet

- Vasiyet = Mirasbırakanın bir kimseye, onu mirasçı atamaksızın kazandırmada bulunması (TMK 517 I), yani mirasbırakanın bir kimseye ölüme bağlı olarak alacak hakkı niteliğinde bir malvarlığı menfaati sağlamasıdır.
- TMK 517 II: «Ölüme bağlı tasarrufla bir kimseye terekedeki bir malın mülkiyetinin veya terekenin tamamı ya da bir kısmı üzerinde intifa hakkının kazandırılması, bir kimse lehine tereke değeri üzerinden bir edimin yerine getirilmesinin, bir iradın bağlanması veya bir borçtan kurtarılmasının mirasçılar ya da belirli mal bırakılanlara yükletilmesi halinde vasiyet kazandırması söz konusu olur.»

Maddi anlamda öbt türleri: Vasiyet

► Bir kazandırma mirasçı atama mı yoksa vasiyet kazandırması mı nasıl belirlenir?

Öğreti: Mirasbırakanın istencine bakılır, ancak kazandırmanın tereke içindeki ağırlığına da bakılmalıdır.

Örn: «Malvarlığımın en değerli parçası olan Bebek'teki köşküm dostum D'nin olsun»

Tereke: Bebek'teki taşınmaz ve bankada 15 bin TL.

Sonuç: Söz konusu ölüme bağlı tasarruf vasiyet olarak değil, mirasçı atama sayılmalıdır. (Öğretide tartışmalı!)

Yargıtay: «...muris vasiyetnamede "murisim ... doğumlu ... (eşim) adına, ..., Kasaba ve Köyleri hudutları dahilinde kayıtlı bulunan, bilumum menkul ve gayrimenkullerden diğer mirasçılarla birlikte adıma intikal eden veya edecek olan miras hak ve hisselerimin tamamının ve murisim ... (babam) adına, ... Kasabası ve Köyleri hudutları dahilinde kayıtlı bulunan bilumum menkul ve gayrimenkullerden diğer mirasçılarla birlikte adıma intikal eden veya edecek olan miras hak ve hisselerimin tamamının; M. ve H. kızı 1958 doğumlu ... (Kızım)' a ve M. ve H. oğlu 1965 doğumlu ... (Oğlum)' ya eşit olarak (müşterek) kalmasını istiyor ve vasiyet ediyorum." şeklinde beyanda bulunmuş, **davacıları mirasçı atamamış, eşinden ve babasından intikal edecek olan miras hak ve hisselerini davacılar lehine vasiyet etmiştir. Murisin vasiyetnameye konu malvarlığı dışında kendisine ait mallar da olduğundan vasiyetin konusunu terekede belirlenmiş mallar oluşturmaktadır. Diğer anlatım ile davacılar atanmış mirasçı olmadığından...**» (Yargıtay, 3. HD, 2.5.2019, E: 2017/16534, K: 2019/4080)

Maddi anlamda öbt türleri: Vasiyet

Mirasçı atama-vasiyet kazandırması ayrımının önemi nedir?

- Vasiyet alacaklısı külli halefi değil, mirasbırakanın cüzi halefidir.

Mirasbırakanın ölümü ile birlikte vasiyet edilen şey üzerinde doğrudan hak kazanmaz, sadece vasiyet borcunun yerine getirilmesine ilişkin mirasçılara karşı ileri sürebileceği bir alacak hakkı elde eder.

İstisna: TMK 601 II: «Kendisine mirasbırakanın ölümünde ödenecek bir sigorta alacağı vasiyet edilen kimse, sigorta sözleşmesinden doğan istem hakkını sigortacıya karşı doğrudan doğruya kullanabilir.»

- Külli halef olmadığı için iradi mirasçıdan farklı olarak miras ortaklığına dahil değildir ve mirasbırakanın borçlarından da sorumlu değildir.

Mirasçı Atama ve Vasiyet Arasındaki Farka Örnek

- M'nin geride kalan yakınları eşi E ve çocuğu Ç'dir. M'nin çalışma masasının çekmecesinde bulunan şeklen geçerli elyazılı vasiyetnamesine göre mirasbırakan dostu D'yi terekesinin $\frac{3}{8}$ 'i oranında mirasçı olarak atamış, terekesinde yer alan Kadıköy'deki taşınmazı F'ye, otomobilini de G'ye vasiyet etmiştir.

Sonuç: M'nin ölümünde mirasçı olarak atanan D, diğer yasal mirasçılar E ve Ç ile birlikte, başka bir işleme gerek kalmadan, kendiliğinden terekede $\frac{3}{8}$ 'i oranında hak sahibi olur ve E ve Ç ile birlikte miras ortaklığını oluşturup mirasbırakanın borçlarından müteselsilen sorumlu olur.

Kendisine taşınmaz mal vasiyet edilen F ve otomobil vasiyet edilen G ise, M'nin ölümünde mülkiyet hakkını kazanamayıp, ancak vasiyet borçlusu olan mirasçılara karşı ileri sürebilecekleri bir alacak hakkına sahip olurlar. Taşınmaz tapuda F adına tescil edildiğinde ve otomobilin mülkiyeti G'ye devredilince F ve G mülkiyet hakkını kazanır. Ayrıca F ve G cüz'i halef olduklarından miras ortaklığına dahil değildirler ve mirasbırakanın borçlarından sorumlu olmazlar.

Maddi anlamda öbt türleri:

Vasiyet

► Vasiyet borçlusu kimdir?

Vasiyet alacaklısı, vasiyeti yerine getirme görevlisi varsa ona, yoksa yasal ya da atanmış mirasçılara karşı kişisel bir istem hakkına sahiptir. (TMK m.600/1) O halde;

Mirasbırakan ölüme bağlı tasarrufta vasiyet borçlusunu belirtmişse, vasiyet borcunu o kişi/kişiler yerine getirecektir.

Vasiyet borcunu vasiyeti yerine getirme görevlisi olarak atanan kişinin de yerine getirmesi mümkündür. (TMK m.552 b.4)

Sayılanların bulunmaması halinde ise vasiyet borçlusu ya da borçluları yasal ya da atanmış mirasçılardır.

Vasiyet borçlusunun herhangi bir sebeple mirası ya da lehine yapılan kazandırmayı elde edememesi halinde, vasiyet borçlusu sıfatı onun yerini alan mirasçı ya da mirasçılara geçer: TMK m.519 II

Örnek: M'nin yasal mirasçıları kardeşleri A ve B'dir. M, vasiyeti yerine getirme borcunu A'ya yüklemişse, A mirastan yoksun kalınca vasiyeti yerine getirme borcu B'ye geçer. Eğer A'nın bir çocuğu olsaydı, A'nın yerini Ç alacağı için Ç vasiyet borcunu yerine getirmekle yükümlü olacaktı.

Maddi anlamda öbt türleri: Vasiyet

► Vasiyet alacaklısı kimdir?

Mirasbırakan öldüğü zaman lehine tasarruf yapılmış ve hayatta olan her gerçek ya da tüzel kişi vasiyet alacaklısı olabilir.

Lehine vasiyette bulunulan kişinin aynı zamanda mirasçı olması da mümkündür.

Henüz var olmayan bir kimse de art vasiyet yolu ile vasiyet alacaklısı olarak atanabilir.

Vasiyet alacaklısı mirasbırakandan önce ölürse vasiyet tasarrufu vasiyet borçlusu lehine sona erer. (TMK 581 II) Yani vasiyet edilen şey vasiyet borçlusuna ait olur.

Ancak bu hükmü iki halde vasiyet konusu şey terekeye döner şeklinde yorumlamak gerekir: Mirasbırakan özel olarak vasiyet borçlusunu belirtmemişse ve bu sebeple bütün mirasçılar vasiyet borçlusu ise; vasiyeti yerine getirme görevlisinin atanmış olması halinde.

Maddi anlamda öbt türleri:

Vasiyet

Vasiyet borcunun doğumu ve muaccel hale gelmesi:

- Vasiyet borcu (kural olarak) mirasbırakanın ölümü ile doğar, borçlunun mirası kabul etmesi ya da ret hakkının düşmesi ile muaccel olur. (TMK m.600 II)
- TMK 600 II, vasiyet borçlusunun mirasçıdan başka bir kimse olması haline (örn: alt vasiyet) ilişkin bir düzenleme getirmemiştir. Bu halde de vasiyet alacağı mirasbırakanın ölümü ile doğar. Vasiyet borçlusu, vasiyet alacaklısı ve alt vasiyet alacaklısının hakkının da aynı anda muaccel olacağı kabul edilir.

Maddi anlamda öbt türleri:

Vasiyet

► Zamanaşımı:

TMK m.602: Vasiyet alacaklısının dava hakkı, ölüme bağlı kazandırmayı öğrenmesinden veya vasiyet borcu daha sonra muaccel olacaksa muaccel olma tarihinin üzerinden 10 yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

Mirasçının mirası ret hakkı olduğu gibi, vasiyet alacaklısının da vasiyet borçlusuna yöneltebileceği vasiyeti ret hakkı bulunmaktadır: TMK m.616

Kanun vasiyet alacağının reddi için süre öngörmemiştir. Öğretide vasiyet alacağının 10 yıl içinde zamanaşımına uğrayacağı belirtilerek, ret beyanının da 10 yıl içinde yapılabileceğine işaret edilmektedir.

Maddi anlamda öbt türleri: Vasiyet

Vasiyetin yerine getirilmesine kadar geçecek olan sürede vasiyet konusu şeyin ürünleri kime ait olur? Vasiyet lehdarı bu ürünleri talep edebilir mi?

Örn: Vasiyet konusu taşınmazdan kira geliri elde ediliyor.

TMK 518: «Bırakılan belirli mal, mirasın açılması anındaki durumuyla teslim olunur; yarar ve hasar, mirasın açılması anında kendisine belirli mal bırakılana geçer.

Tasarrufu yerine getirme ile yükümlü olan kimse, mirasın açılmasından sonra bırakılan belirli mala yaptığı harcamalar ve mala verdiği zararlardan dolayı, vekâletsiz iş görenin haklarına sahip ve borçlarıyla yükümlü olur.»

TMK 685: «Bir şeyin maliki, onun ürünlerinin de maliki olur.

Ürünler, dönemsel olarak elde edilen doğal veya hukukî ürünler ile bir şeyin özgülendiği amaca göre âdetler gereği ondan elde edilmesi uygun görülen diğer verimlerdir.

Doğal ürünler asıl şeyden ayrılincaya kadar onun bütünleyici parçasıdır.»

Maddi anlamda öbt türleri:

Mirasçılıktan çıkarma

Mirasçılıktan çıkarma, mirasbırakana saklı paylı mirasçısını mirastan uzaklaştırma imkanı veren ölüme bağlı tasarruftur. İki türü var: Cezai-Koruyucu Mirasçılıktan Çıkarma

1- Mirasçılıktan cezai çıkarma: TMK m.510

- Mirasçı, mirasbırakana ya da mirasbırakanın yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlemişse. Fiilin niteliğine değil sonucuna önem verildiğinden, hakim, suçun ağır olup olmadığına, aile bağıını koparacak nitelikte olup olmadığına ve fiilen aile bağıını koparmış olup olmadığına bakarak karar verir.
- Mirasbırakan ya da ailesine karşı aile hukukundan doğan görevlerin önemli ölçüde ihlali. Aile üyeleri kavramına kimlerin dahil olduğu öğretide tartışmalı olmakla birlikte, baskın görüş, kan hısımları, eş ve evlatlığın dahil olduğu yönündedir.

Örnek kararlar

Mirasbırakan aynı öbt ile çocuğunu ve onun alt soyunu mirasçılıktan çıkarabilir mi?

Yarg. 2. HD., 2.7.2009, E: 2008/3734, K: 2009/13172:

«Miras bırakan Yusuf, 21.03.1989 tarihli vasiyetnamesiyle; "oğlu Ercüment'i kendisini öldürmeye teşebbüs ettiğinden ve eşinin kardeşi Cavit'i öldürdüğünden ve bu hususun Manisa Ağır Ceza Mahkemesi'nin 1988/16 esas, 1988/53 karar sayılı kararıyla sübuta ermiş olduğundan bahisle, mirasından ıskat ettiğini bildirmiş, aynı tasarrufunda, Ercüment'in fûrularının da terekeden mahfuz hisse talep edemeyeceklerini ... " beyan etmiş, 15.02.2007 tarihinde vefat etmiştir. Davacı Hafize, ıskat edilen Ercüment'in çocuğu, miras bırakan Yusuf'un torunudur. Miras, miras bırakanın ölümüyle açılır (TMK m. 575/1). Mirasçılık ve mirasın geçişi miras bırakanın ölümü tarihine göre belirlenir. Türk Medeni Kanunu'nun 510/1. maddesi uyarınca ancak "saklı paylı mirasçılar" mirasçılıktan çıkarılabilir. Miras bırakanın ölümü tarihinde oğlu Ercüment sağ olduğuna göre, Hafize'nin mirasın açıldığı tarihte saklı paylı mirasçılığı söz konusu değildir. Dolayısıyla vasiyetnamede yer alan "Ercüment'in fûrularına" ilişkin tasarruf Hafize bakımından geçerli değildir. O halde, Hafize ile ilgili tasarruf yönünden davanın kabulüne, vasiyetnamenin "Ercüment'in fûrularına" ilişkin bölümünün iptaline karar verilmesi gerekirken, onun yönünden de ret hükmü kurulması doğru bulunmamıştır.»

Örnek kararlar

Mirasbırakan aynı öbt ile çocuğunu ve onun alt soyunu mirasçılıktan çıkarabilir mi?

Yarg. 1. HD., 22.2.2016, E: 2014/14092, K: 2016/2001:

«...Dosya içeriğinden ve toplanan delillerden; mirasbırakan Ahmet' in...08/02/2005 tarih, 1747 yevmiye sayılı düzenleme şeklindeki vasiyetnamesi ile kızı Rabia ve alt soyunu mirastan iskat ettiği, davacılar Fatma, Hicran ve Hakan' ın Rabia' nın çocukları olduğu anlaşılmaktadır.

Bilindiği ve TMK'nın 510 vd. maddelerinde düzenlendiği üzere miras bırakan saklı paylı mirasçısını ölüme bağlı bir tasarrufla mirasçılıktan çıkarabilir. Mirasçılıktan çıkarılan kimse, mirastan pay alamayacağı gibi tenkis davası da açamaz.

Somut olayda, miras bırakan 08.02.2005 tarihli vasiyetname ile kızı Rabia'yı ve Rabia'nın alt soyunu mirasçılıktan çıkarmıştır.

Bu vasiyetname iptal edilmediği sürece Rabia'nın çocukları olan ve Rabia ile birlikte mirasçılıktan çıkartılan davacıların açtıkları davanın dinlenmeyeceği kuşkusuzdur.

Ne var ki, mahkemece bu yön üzerinde durulmamış, davacılar tarafından mirasçılıktan çıkartılmaya dair vasiyetnamenin iptali konusunda bir dava açılıp açılmadığı araştırılmamıştır.

Hâl böyle olunca, vasiyetnamenin iptali isteğiyle bir dava açılıp açılmadığının açıklığa kavuşturulması, vasiyetname iptal edildi ise işin esasının incelenmesi, bir iptal davası yok ise, vasiyetname geçerli olduğu sürece davacıların davasının dinlenemeyeceği gözetilerek davanın sıfat yokluğundan reddedilmesi gerekirken esastan reddedilmesi doğru değildir.»

Maddi anlamda öbt türleri:

Mirasçılıktan çıkarma

Çıkarma ancak ölüme bağı tasarrufla söz konusu olur!

Yarg. 7. HD, 14.11.2022, E: 2022/2695, K: 2022/6859:

«...Dava, mirasçılıktan çıkarmaya (iskata) isteğine ilişkindir.

Davacılar vekili, müvekkillerinin müşterek evlilikten çocukları olmaması üzerine davalı ...'ı Edirne 1. Sulh Hukuk Yargıçlığının 2001/925 Esas, 2002/23 Karar sayılı evlat edinmeye izin kararı üzerine Edirne 2. Noterliğinin 24.01.2002 tarih ve 1041 yevmiye sayılı evlat edinme sözleşmesi ile birlikte evlat edindiklerini, evlat edinmeden sonra müvekkilinin anne ve baba olarak üzerlerine düşen bütün görevlerini yerine getirdiklerini ancak davalının müvekkillerini ziyaret etmediği, ihtiyaç ve hastalıkları ile ilgilenmediğini, davalının yaklaşık bir yıl önce kızının nişanlanması sırasında müvekkillerinden büyük miktarda para istediğini, müvekkillerine nişanda bir ana-baba gibi davranmadığını belirterek, müvekkilleri ile davalı arasındaki evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına, bu talebin yerinde görülmemesi halinde davalının müvekkillerinin mirasından iskata karar verilmesini talep etmiştir.

Davacılardan ... yargılama aşamasında vefat etmiştir.

Davalı vekili, dava dilekçesinde açıklanan olayların gerçek olmadığını, belirterek davanın reddini savunmuştur.

Mahkemece her iki talep yönünden de aile mahkemesi sıfatı olmaksızın işin esası incelenerek; evlatlık ilişkisinin kaldırılması isteminin reddine, mirasçılıktan çıkarma isteminin ise kabulüne karar verilmiştir...

Mirasçılıktan çıkarma murisin tek taraflı ölüme bağı bir tasarrufu ile gerçekleşir...

Somut olaya gelince; davacılar tarafından evlat edindikleri davalının kendileri ile ilgilenmediği ve evlatlık vazifelerini yerine getirmedeği iddiası ile mirasçılıktan çıkarma davası açmış iseler de; mirasçılıktan çıkarma yukarıda değinildiği gibi TMK 510. madde hükmünde sayılan sebeplerden birine dayanılması ile birlikte şekil şartı olarak miras bırakan tarafından yapılan bir ölüme bağı tasarrufu işlemi ile gerçekleşir. Dava açmak suretiyle mirasçının mirastan iskata hakkında karar verilmesini istemek mümkün değildir. Bu sebeple mahkemece davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yanılığlı değerlendirme ile davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiş, hükmün bu nedenle bozulması gerekmiştir.»

Maddi anlamda öbt türleri: Mirasçılıktan çıkarma

Çıkarma sebeplerinin Yargıtay kararlarında değerlendirilmesi

Yarg. 3. HD., E: 2019/5522, K: 2020/8054:

Somut olayda; davaya konu vasiyetname incelendiğinde, mirasbırakanın, “... Oğlum ...'a itimat ederek verdiğim çeşitli vekaletnameler neticesinde adıma yaptığı işlemlerde kendi menfaatine ve diğer evlatlarımın zararına hareket ettiğinden, rahmetli annem aleyhine konuşarak ve bana da bir evladın babasına söyleyemeyeceği sözler ile argo sözler söyleyerek toplum içerisinde beni rencide ettiğinden...” demek suretiyle çıkarma sebebini bildirdiği görülmektedir. Çıkarma sebebi olarak gösterilen “ vekaletin kötüye kullanılması” hali, Türk Borçlar Kanununda düzenlenen vekalet ilişkisinin bir sonucu olup, aile hukukundan doğan yükümlülüklerin ihlali kapsamında değerlendirilemeyecektir. Dosya kapsamında toplanan delillere göre, diğer çıkarma sebeplerinin varlığı da ispat külfeti üzerinde bulunan davalılar tarafından ispat edilememiştir.

Hal böyle olunca, ilk derece mahkemesince; yukarıda açıklanan maddi ve hukuki olgular çerçevesinde, “vekaletin kötüye kullanılması” halinin çıkarma sebebi sayılamayacağı, diğer çıkarma sebeplerinin varlığının ise davalılar tarafından ispat edilemediği, TMK'nın 512/3 maddesi gereğince, ölüme bağlı tasarrufun davacının saklı payı dışında (tasarruf nisabı oranında) yerine getirileceği, diğer bir anlatımla davacının saklı payını talep edebileceği dikkate alınarak, davaya tenkis davası olarak devam edilmesi gerektiği gözetilmeden, istemin tümünden reddedilmesi usul ve kanuna aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.

Maddi anlamda öbt türleri: Mirasçılıktan çıkarma

Çıkarma sebeplerinin Yargıtay kararlarında değerlendirilmesi

Yarg. 3. HD, 26.01.2021, E: 2019/5571, K: 2021/471:

«...Davacı; mirasbırakan ... ile davalı ... 'nın tek evladı olduğunu, yurt dışında eğitimini tamamladığını, 1986 yılında ülkesine döndüğünü, iş alanında başarılı birisi olduğunu, ...mirasbırakan ile görüşmelerinin aralıklarla devam ettiğini, buna rağmen annesinin, babasının ölümünü gizlediğini, babasının hazırladığı vasiyetnamelerin içerik olarak mirasçılıktan çıkarmak üzere yapıldığını ancak TMK'nın [510](#)/2 maddesinde belirtilen koşulları taşımadığını ileri sürerek, düzenleme şeklindeki vasiyetnamelerin iptaline karar verilmesini talep etmiştir.

Davalı; davacının ana ve babasına gösterdiği ilgiye yönelik olarak ileri sürdüğü iddiaların, yurt içindeki yoğun çalışma hayatı dışında 1998 yılına kadar geçerli olduğunu, ..., TMK'nın [510](#). maddesinde tanımlanan ve davacının babası tarafından mirasçılıktan çıkartılmasını haklı kılan tüm hukuki nedenlerin açıkça kanıtlandığını savunarak, davanın reddine karar verilmesi istemiştir.

Maddi anlamda öbt türleri:

Mirasçılıktan çıkarma

İlk derece mahkemesince; "... Muris de bu sebeplerle davacıyı mirasçılıktan çıkarmıştır. Mirasçılıktan çıkarma sebebi olarak vasiyetnamesinde belirtilen koşulların gerçekleştiği davalı tarafça ispatlandığı" gerekçesiyle **davanın reddine karar verilmiş;** karara karşı, davacı vekili tarafından istinaf yoluna müracaat edilmiştir.

Bölge adliye mahkemesince; "...Bu yasal düzenlemeler dikkate alınarak, somut olay incelendiğinde, ilk derece mahkemesinin davanın reddi gerekçesinde varlığını ve TMK'nın 510/2. maddesi kapsamında kaldığını kabul ettiği hususlar olan davacının, ailesinin onaylamadığı bir evlilik yaptığı, boşandığı ve daha sonra boşandığı kişiyle nikahsız olarak birlikte yaşadığı, murisi ve öz annesini ziyaret etmediği, hatrını sormadığı, babasını başka şahısların aracılığıyla ziyaret ettiği ve bu ziyaret sırasında babasına yönelik olarak 'bunun mezar yeri var mı' şeklinde olumsuz ifadelerde bulunduğu, babasının sosyal ve ekonomik durumu itibarıyla yurt dışında okutulması, çok rahat hayat sürmesine rağmen ticari hayattaki beklentilerinin gerçekleşmemesi üzerine ailenin yanından ayrıldığı, bu dönemde gerçekte olmadığı halde kendisini çevreye nörolog gibi tanıttığı, kurucusu olmadığı derneğin kurucusu olarak gösterdiği, farklı bir kişilik gibi kendini tanıttığı ve kendisini buna inandırarak ailesinden tamamen kopuk bir hayat sürdüğü" hususlarının, **davacının murise veya murisin ailesi üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde ve hatta tamamiyle yerine getirmedeğinin kabulü için yeterli sebepler olmadığı heyetimizce kabul edilmiştir.**

İlk derece mahkemesince mirastan ıskat sebepleri olarak gerekçede yer verilen davacı davranışlarının ve bahsi geçen durumların; **davacının kişilik özelliklerinden, kuşak farkından, hatta anne-baba tarafından sağlanan yurt dışı eğitimi ve burada edinilen farklı kültür kazanımlarından kaynaklandığı, evlilik kararının, evliliğin bitmesinden sonra da -vaki ise- boşandığı eşiyle bir arada yaşama iradesinin yetişkin bir insan olan davacıya ait olduğu, ailesinden uzaklaşmasında, murisin ve davacının annesi olan davalının, davacıya karşı, tanık beyanlarıyla ispat edilen tutum ve davranışlarının önemli ölçüde etkili olduğu, murisin bu olayları düzeltmeye yönelik bir tasarrufu ve çabası bulunduğu ispatlanamadığı, bu noktada 'murisin, kusurlu davranışı ile ıskata neden olan olaylara sebep olmaması gerektiği' yönündeki yerleşik yargı kararlarının göz önüne alınması gerektiği, (...) somut olayda TMK'nın 510/2. maddesinde sayılan sebeplerin varlığının davalı yanca ispat edilemediği heyetimizce kabul edilmiştir. Ancak, iptali istenen vasiyetnamelerdeki son arzuların, mirasçının saklı payı dışında kalan murisin tasarruf alanı dahilinde yerine getirilmesi gerektiği anlaşılmıştır.**

Bu durumda; TMK'nın 512/3. maddesi gereğince mirastan ıskatın miras bırakanın tasarruf nisabı oranında geçerli olması gerekir. Başka bir ifadeyle tasarruf nisabı sınırları içerisinde geçerli olmak kaydıyla, vasiyetnamenin sadece ıskata ilişkin bölümünün hükümsüz olduğu kabul edilerek davacının saklı payını talep edebileceği ve davaya tenkis davası olarak devam edileceğinin düşünülmesi gerekir...

Maddi anlamda öbt türleri:

Mirasçılıktan çıkarma

...Dava; mirasçılıktan çıkarmaya ilişkin vasiyetnamelerin iptali talebine ilişkindir.

Karunun; mirasçının, mirasbırakana ve ailesine karşı mükellef olduğu aile hukuku vazifelerini büyük ve kusurlu davranışla yerine getirmemesi ifadesinden; mirasçının, sadakat, yardım, bağlılık, çocuklara itina gösterme görevini yapmaması, ana baba ve çocukların karşılıklı sevgi ve saygı şefkat bağları, yoksulluğa ve zarurete düşmede yardım yükümlülüğü, nafaka borcu, aile birlik ve huzurunu bozan davranışlarda bulunmama anlamı çıkmaktadır.

Yine, çıkarma sebebinin açık olması, belirli bir eyleme, işleme ve davranışa dayanması gerekmektedir. Sadece mirasdan ıskat ettim, miras dışı bıraktım, bana ilgi göstermedi v.b. gibi gerekçesiz sözler yeterli sayılmamalıdır. Çıkarma sebebi kabul edilen olayların, delillerinin gösterilmesi de mirasçının çıkarmaya itirazı halinde diğer tarafa kolaylık sağlayacağından, tasarrufta yer almalıdır.

Bu açıklamalar ışığında somut olaya bakıldığında; mirasbırakanın, vasiyetnameler ile kendisi ile annesinin rızası dışında evi terk ettiği, dönmesi için haber gönderilmesine rağmen gelmediği, tanımadıkları birisi ile kendisine ve annesine haber vermeden evlendiği, ağır hastalığa yakalanmasına ve haber gönderilmesine rağmen bakmayacağını, ilgilenmeyeceğini, eve gelmeyeceğini bildirdiği; bayramlarda ve diğer önemli günlerde yıllar boyu eve uğramadığı, telefonla aramadığı; boşandığı eşi ile birlikte nikahsız olarak yaşadığı, son dönemde yapılan rica ve minnetler ile zoraki eve geldiği ancak ilgilenmediği yabancı biri gibi davrandığı; "yatacak mezar yeri var mı bu adamın" dediği; kiracılara özel hayatları ve geçmiş ile ilgili birtakım şeyler anlattığı, anne babasının kötü insanlar olduğunu söylediği, bu sebeple davacının ailevi görevlerini ağır bir şekilde ihlal ettiği gerekçesiyle, mirasçılıktan çıkardığı görülmektedir.

Bu durumda, vasiyetnamelerde açıklandığı üzere, davacının mirasçılıktan çıkarılma sebeplerini varlığının ispatı, çıkarmadan yararlanan davalı mirasçıya (anneye) düşmektedir.

Davalı anne, vasiyetnamede belirtilen ıskat sebeplerini ispat etmek için tanık dinletmiştir. Davalı tanıklarının, murisi uzun zamandır tanıdıklarını özel günlerde yanlarında olduklarını ancak davacıyı hiç yanlarında görmediklerini ilk defa duruşma salonunda gördüklerini; davacının anne babasına haber vermeden kayıplara karıştığını, davalı ... hanımın daha önce kızının evini bilmediğini; davacının Bahçeköy'deki adresinin tespit edilmesinden sonra muris ve davalının bu adrese çiçek yaptırarak gittiklerini ancak davacının babasına "ne işiniz var niye geldiniz" dediğini; davacının babası ile helalleşmesi için eve çağrıldığını, eve geldiğinde anne ve babasının hoşgeldin dediği ve murisin gözünün yaşardığı; davacının murisin hastalığı için eve geldiğinde resimler çektiğini ve "bu adam nerede yatacak" gibi ifadeler kullandığını; bir kısım tanıkların ise murisin kızlarının olduğunu dahi bilmediğini; davacının mirasbırakana ve davalı annesine karşı ilgisiz kaldığı, hastalığı ile ilgilenmediği dinlenen tanık beyanları ile sabit olmuştur. Aksine ciddi ve inandırıcı delil ve olaylar bulunmadıkça asıl olan tanıkların gerçeği söylemiş olmalarıdır. Dosyada, tanıkların gerçek olmayan olayları gerçekmiş gibi ifade ettiğini kabule yeterli delil ve olgu da bulunmadığından tanıkların sözlerine değer vermek gerekmektedir.

Bu durumda bölge adliye mahkemesince, dinlenen tanık beyanlarına göre, dava konusu vasiyetnameler ile mirasbırakanın davacı kızını mirastan çıkarma sebebi olarak ileri sürdüğü vakaların mirasçılıktan çıkarma sebebi sayılabilecek nitelik ve nicelikte bulunduğu, kısaca davacının anne ve babası olan mirasbırakana karşı mükellef olduğu aile hukukundan doğan yükümlülüklerini büyük ve kusurlu davranışlarla yerine getirmediği gözetilerek karar verilmesi gerekirken; yanılgılı değerlendirme ile yazılı şekilde karar verilmiş olması, usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir...»

Örnek olay

"...Terekemin tamamı için benim ölümümünden sonra sağ olmak koşulu ile eşim dğ.lu A ile oğlum dğ.lu B, oğlum dğ.lu C, kızlarım dğ.lu D, ...dğ.lu E, ...dğ.lu F ile dğ.lu G'yi Medeni Kanunda kendilerine tanınan payları oranında, kendime mirasçı olarak nasp ve tayin ediyorum. Böylece vefatımda terekemde çıkacak menkul ve gayrimenkul mallar, para, mevduat, esham, tahvilat, mücevherat, hisse senetleri, hak ve alacaklar ile bunlar dışında kalan bütün malvarlığım, eşim ve yukarıda isimlerini belirttiğim oğullarım ve kızlarıma ait olacaktır dedi ve devamında dğ.lu oğlum Ç ise uzun zamandan beri devam eden, son zamanlarda şiddetini arttıran bizzat şahsıma karşı şerefsizsiniz, adisiniz gibi, hakaret ve küfre varan konuşmaları ve 6-7 ay kadar önce öz annesi olan eşim A'ya kapa çeneni deyip hakaret ederek fiili olarak da tokat atması, diğer kardeşlerine karşı saygı ve edep dışı davranması, kendi ofisinde oğlu T ile birlikte kardeşi B'ye saldırarak onu dövmesi ve gömleğini yırtması, gerek şahsıma gerekse ailenin diğer üyelerine karşı aile hukukundan doğan görev ve yükümlülükleri önemli ölçüde yerine getirmemesi, aile bireylerine gerekli saygı ve anlayışı göstermemesi, aile onurumuzu da gözetmemesi nedeni ile kendisini Medeni Kanun hükümlerine göre mirasçılığından çıkarıyorum. Kendisini mirasımdan iskat ediyorum. Evlatlıktan reddediyorum. Kendisinin benim mirasımdan herhangi bir pay almasını istemiyorum. Geriye bıraktığım mirasçılar kendi aralarında iyi geçinsinler ve bıraktığım malları iyi kullanıp işleterek daha çok geliştirsinler, son arzularım bundan ibarettir..."

Örnek olay

- Ç'nin mirasçılıktan çıkarılmasını değerlendiriniz!
- Vasiyetnamedeki çıkarma tasarrufunun gerekçelerini dikkate alarak, Ç'nin oğlu T'nin ve kızının da mirasçılıktan çıkarılmış olup olmadığını değerlendiriniz!

Örnek karar

Yarg. 2. HD., 12.3.2007, E: 2006/13212, K: 2007/3850:

«Mirasçılıktan çıkarma ölüme bağlı tasarruf ile yapılır. (TMK. m. 510/1). Davacının usulüne uygun bir mirasçılıktan çıkarma tasarrufu yoktur. Davanın bu nedenle reddi gerekirken, ispatlanamadığından bahisle reddi usul ve yasaya aykırı ise de sonucu itibariyle doğru olduğundan hükmün onanmasına karar vermek gerekmiştir.»

Maddi anlamda öbt türleri:

Mirasçılıktan çıkarma

- Mirasçılıktan çıkarmanın hükümleri:
- MK 511 I: Mirasçılıktan çıkarılan kimse mirastan pay alamayacağı gibi tenkis davası da açamaz.
- MK 511 II: Mirasçılıktan çıkartılan kimsenin miras payı mirasbırakan bunun üzerinde herhangi bir tasarrufta bulunmamışsa onun yerini alan mirasçılara geçer.

O halde mirasçılıktan çıkarmanın mirasbırakanın tasarruf oranını artırıp artırmayacağı çıkartılan mirasçının yerini alan mirasçının saklı paylı olup olmadığına göre değişir.

Maddi anlamda öbt türleri:

Mirasçılıktan çıkarma

- Mirasçılıktan çıkartılanın mirasbırakana göre saklı paylı altsoyu yoksa, onun saklı payı tümüyle tasarruf oranına eklenir. Örn: Mirasçılar eş E ve annesi A; A da mirasçılıktan çıkarılmış.
- Mirasçılıktan çıkartılan saklı paylı mirasçının yerini alan mirasçı altsoy ve mirasbırakana karşı saklı paylı mirasçı ise MK 511 III'e göre kendi saklı payını ister. Örn: Mirasçılar, çocuklar A ve B ile B'nin çocuğu T. B mirasçılıktan çıkarılmış ise, yerini T alır ve o da saklı payını talep edebilir. M'nin tasarruf nisabında bir değişiklik olmaz.
- Mirastan çıkartılanın altsoyu yoksa ve onunla birlikte aynı zümrede başka mirasçılar da yoksa miras bir sonraki zümreye geçer. Ancak o zümrede yasal mirasçılar olsa bile, saklı pay korumasından yararlanamazlar. Zira mirasçılıktan çıkarma halinde saklı pay ancak mirasçılıktan çıkartılanın mirasbırakana göre saklı paylı mirasçısı varsa talep edilebilir. Örn: Mirasçılar kızı K, annesi A. K mirasçılıktan çıkarılmışsa A mirasçı olacak. A saklı paylı mirasçı olmasına rağmen, mirasçılıktan çıkartılan K'nin mirasbırakana göre saklı paylı altsoyu olmadığından saklı pay korumasından yararlanamaz.

Maddi anlamda öbt türleri:

Mirasçılıktan çıkarma

İspat yükü: TMK m.512

«Mirasçılıktan çıkarma, mirasbırakan ancak buna ilişkin tasarrufunda çıkarma sebebini belirtmişse geçerlidir.

Mirasçılıktan çıkarılan kimse itiraz ederse, belirtilen sebebin varlığını ispat, çıkarmadan yararlanan mirasçıya veya vasiyet alacaklısına düşer.

Sebebin varlığı ispat edilememiş veya çıkarma sebebi tasarrufta belirtilmemişse tasarruf, mirasçının saklı payı dışında yerine getirilir; ancak, mirasbırakan bu tasarrufu çıkarma sebebi hakkında düştüğü açık bir yanlışla yüzünden yapmışsa, çıkarma geçersiz olur.»

Maddi anlamda öbt türleri: Mirasçılıktan çıkarma

Yarg. 14. HD, 2.6.2021, E: 2018/3409, K: 2021/3708:

«...Somut olaya gelince; 21.06.2004 tarihli düzenleme şeklindeki vasiyetname ile ...
..., sağlığında yapmış olduğu hal ve hareketlerinden dolayı mirasçılarında ...'ı
mirasçılıktan çıkarmıştır. **Çıkarma sebeplerinin doğru olduğunu ispat etme yükü 4721
Sayılı Türk Medeni Kanununun 512.maddesi gereği çıkarmadan yararlanan davalılar
üzerindedir.** Yapılan yargılama sonucu 21.06.2004 tarihli vasiyetnamede belirtilen
sebeplerin varlığı ispat edilemediğinden 4721 Sayılı Türk Medeni
Kanununun 512/3.maddesi gereğince tasarruf; mirasçının saklı payı dışında yerine
getirilecektir. İlk derece mahkemesinin 28.09.2017 tarihli kararında bu hususa işaret
edilerek davanın kısmen kabulüne karar verildiği halde usul ve yasaya aykırı olacak
şekilde ... Bölge Adliye Mahkemesi 1.Hukuk Dairesince davanın tümünden reddine
karar verilmesi doğru görülmemiştir...»

Maddi anlamda öbt türleri:

Mirastan feragat

- Mirastan feragat sözleşmesi ivazlı ya da ivazsız olarak yapılabilir:
- İvazsız feragat sözleşmesinde muhtemel mirasçı mirasbırakanın sağlığında ondan hiçbir bedel almadan muhtemel miras hakkından vazgeçer.
- İvazlı feragat sözleşmesinde ise muhtemel mirasçı mirasbırakanın sağlığında ondan aldığı ya da alacağı bir bedel karşılığında muhtemel miras hakkından vazgeçer. Yani bu halde mirasbırakan feragat edene karşı sağlığında bir ivaz ödeme borcu altına girmektedir.

Maddi anlamda öbt türleri: Mirastan feragatin hükümleri

► Feragat eden yönünden:

MK 528 II: Feragat eden mirasçılık sıfatını kaybeder (tam feragat halinde).

► Feragat edenin altsoyu yönünden:

MK 528 III: Bir karşılık sağlanarak mirastan feragat, sözleşmede aksi öngörülmedikçe feragat edenin altsoyu için de sonuç doğurur.

O halde feragat ivazlı ise kural olarak feragat edenin altsoyunu da etkileyecek ve saklı paylı olsalar bile feragat edenin yerini alıp mirasçı olamayacaklar; ancak feragat ivazsız ise feragatin altsoya hiçbir etkisi olmayacak, yani altsoy feragat edene halef olup mirasçı sıfatını kazanacaktır.

Maddi anlamda öbt türleri: Feragatin hükümsüzlüğü

- Mirastan feragate özgü sebeplerle feragatin hükümsüzlüğü: MK 529'da öngörülen haller
- ÖBT'ler için öngörülmüş iptal sebeplerinden birinin bulunması halinde (MK 557) sözleşmenin iptal edilmesi

Feragatin hükümsüz olduğu hallerde feragat eden tekrar mirasçı sıfatını kazanır.

Maddi anlamda öbt türleri: Feragatin hükümsüzlüğü

Mirastan feragate özgü sebeplerle feragatin hükümsüzlüğü: MK 529

1- Feragatin belirli bir ya da birkaç kişi lehine yapılmış olması

MK 529 I: Mirastan feragatin kim ya da kimler lehine yapılmış olduğu açık olarak belirtilmişse, sözleşmeden aksi anlaşılmadıkça, feragat bozucu koşul altında yapılmıştır. Yani feragat, ancak o kişi ya da kişilerin mirasçı olmaları halinde geçerlidir.

Lehine feragat edilen kimse red, mirastan çıkarma, yoksunluk ya da mirasbırakandan önce ölme gibi bir sebeple mirasçı olamazsa, bozucu şart gerçekleştireceği için feragat eden tekrar mirasçı sıfatını kazanacaktır.

Maddi anlamda öbt türleri: Feragatin hükümsüzlüğü

Mirastan feragate özgü sebeplerle feragatin hükümsüzlüğü:
MK 529

2- Feragatin en yakın ortak kökün altsoyu lehine yapılmış olması

MK 529 II: Mirastan feragat sözleşmesi belli bir kişi lehine yapılmamışsa, en yakın ortak kökün altsoyu lehine yapılmış sayılır ve bunların herhangi bir sebeple mirasçı olamaması halinde feragat yine hükümden düşer.

Hükümdeki «kök» ifadesinin kanunda örtülü bir boşluğun olduğu kabul edilerek «zümre» olarak anlaşılması (İsv. MK «Stamm») gerektiği ileri sürülmektedir.

Maddi anlamda öbt türleri:

Feragatin hükümsüzlüğü

Örn. 1: M'nin ölümünde geride kalan yakınları çocukları A ve B ile M'den önce ölen C'nin çocuğu T'dir. M ve A arasındaki mirastan feragat sözleşmesi ile A, kimin lehine olduğunu belirtmeden mirastan feragat etmiştir.

O halde A'nın miras payı kardeşlerine ve kardeş çocuklarına geçer. Onların da herhangi bir sebeple mirasçı olamaması halinde feragat hükümden düşer ve A, miras payını alır.

Örn. 2: M'nin ölümünde geride kalan yakınları çocukları B ve C, M'den önce ölen A'nın çocuğu T, T'nin çocukları K ve L'dir. M ve T arasındaki mirastan feragat sözleşmesi ile T, kimin lehine olduğunu belirtmeden mirastan feragat etmiştir.

O halde yasaya göre feragat en yakın ortak kökün altsoyu, yani A'nın altsoyu olan K ve L lehine yapılmış sayılır ve onlar herhangi bir sebeple mirasçı olamazsa feragat hükümden düşer. Ancak öğretiyeye göre, zümrede hiç kimse, yani B, C, K ve L mirasçı olamazsa feragat hükümden düşer ve T, miras payını alır.

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA HÜKÜMSÜZLÜK

Ölüme bağlı tasarruflar iki tür hükümsüzlüğe tabidir:

- Kanun gereği (kendiliğinden) hükümsüzlük
- İptal edilebilirlik

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA HÜKÜMSÜZLÜK

- Ölümüne bağlı tasarrufların kanun gereği (kendiliğinden) hükümsüz olması:
 - Evlilik birliğinin ölüm (ya da gaiplik) dışında sona ermesi:
 - Boşanma (TMK 181)
 - Mutlak ya da nisbi butlan (TMK 159)
 - Lehine ölümüne bağlı tasarruf yapılan kimsenin mirasbırakandan önce ölmesi
 - Lehine ölümüne bağlı tasarruf yapılan kimsenin mirastan yoksun olması
 - Bozucu şartın gerçekleşmesi
 - Geciktirici şartın gerçekleşmemesi

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA HÜKÜMSÜZLÜK

Ölüme bağlı tasarrufun iptali:

- **Ehliyetsizlik: TMK 557 b.1**
- Vasiyetname yapabilme ehliyeti: Ayırt etme gücüne sahip olmak ve onbeş yaşını doldurmuş olmak: TMK 502
- Miras sözleşmesi yapabilme ehliyeti: Ayırt etme gücüne sahip ve ergin olmak, kısıtlı bulunmamak: TMK 503

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA HÜKÜMSÜZLÜK

- İrade sakatlıkları: TMK 557 b.2

- Hata

- Vasiyetnamelerde her türlü hata (adi saik hatası dahil) iptal sebebi olabilir.

- Miras sözleşmelerinde hata nedeniyle iptal açısından öğretide tartışma:

- Bir görüşe göre: Ölüme bağlı tasarrufta bulunanın miras sözleşmesini iptal edebilmesi için adi saik hatası dahi yeterlidir. Ancak miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı taraf, genel hükümlere tabi olduğundan, ancak BK 30 vd. hükümlerine göre esaslı hataya dayanarak miras sözleşmesini iptal edebilir.

- Bir diğer görüşe göre: MK 504 ve MK 557 b.1 ölüme bağlı tasarruf kavramını kullandığından, her iki tür tasarrufun da aynı hükümlere tabi olmasını gerektirmez. Vasiyetnamelerde korunması gerekli bir muhatap olmadığından, adi saik hatası dahi iptale yeter, ancak miras sözleşmelerinde karşı tarafın güveninin korunması gerekir. Miras sözleşmesinde adi saik hatasına dayanılarak iptal, güven prensibi ile bağdaşmaz. Mirasbırakan adi saik hatasına dayanarak iptal edebilirken, karşı tarafın esaslı hata halinde iptal etmesi de taraflar arasında eşitsizlik yaratır. Sonuç olarak, miras sözleşmelerinde hata sebebiyle iptal için her iki taraf yönünden de hatanın esaslı olması gerekir.

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA HÜKÜMSÜZLÜK

- İrade sakatlıkları: TMK 557 b.2
- Hile
 - Vasiyetnamelerde BK 36 uygulanmaz. Borçlar hukukuna tabi bir sözleşmede hile üçüncü kişi tarafından yapılmışsa, ancak lehine hile yapılan sözleşme tarafı biliyorsa iptal sebebi olur. Vasiyetnamelerde ise, lehine tasarrufta bulunan kişi, üçüncü kişinin kendi lehine hile yaptığını bilmese dahi, yapılan öbt ile hile arasında illiyet bağı varsa vasiyetname iptal edilir.
 - Miras sözleşmeleri açısından BK 36 uygulanır. Hem mirasbırakan hem de karşı tarafın miras sözleşmesini üçüncü kişinin hilesi sebebiyle iptal edebilmesi için lehine hile yapılanın bu durumu bilmesi gerekir.

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA HÜKÜMSÜZLÜK

- İrade sakatlıkları: TMK 557 b.2
 - Korkutma veya zorlama
 - Maddi korkutma: Mirasbırakanın başına tabanca dayayarak öbt yapılması
 - Manevi korkutma: Mirasbırakanın çok gizli sırrının açıklanacağı tehdidi ile öbt yapılması
 - Vasiyetnamelerde korkutma ya da zorlama ile vasiyetname yapılması arasında illiyet bağı varsa iptal için BK 37 ve 38 hükümlerinin şartları aranmaz.
 - Miras sözleşmelerinin korkutma ya da zorlama sebebiyle iptali için miras sözleşmesinin her iki tarafı yönünden de BK 37 ve 38 hükümlerinin şartlarının bulunması gerekir. O halde üçüncü kişinin korkutması halinde, lehine tehdit yapılan kimse bunu bilmiyorsa, karşı taraf miras sözleşmesini iptal edince BK 37 II uyarınca tazminat talep edebilir.

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA HÜKÜMSÜZLÜK

► Dikkat!

Mirasbırakan yanıldığını veya aldatıldığını öğrendiği, korkutma ya da zorlamanın etkisinden kurtulduğu günden başlayarak bir yıl içinde vasiyetnamesini geri almaz ya da miras sözleşmesinden dönmezse, öbt'ler geçerlilik kazanır ve mirasçılar mirasbırakanın ölümünden sonra MK 557 b.2'ye dayanarak iptal davası açamazlar.

Bir yıllık süre hak düşürücü süredir.

Yarg. 3. HD., 14.01.2013, E: 2012/22612, K: 2013/10

«Vasiyetnamenin korkutma, zorlama sonucu yapılması sebebine de dayanılarak iptali istenilmiştir (T.M.K. madde 557/2). Ayrıca, vasiyetnamenin esasa dair iptal sebeplerinden olan mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufu korkutma etkisi altında yaptığı hususu gerçekleşmişse ölüme bağlı tasarrufun iptaline karar verilmelidir. İkra (korkutma) kişinin irade serbestisini ihlal suretiyle onu gerçek istemine uymayan bir beyanda bulunmak zorunluluğunda bırakan, hukukun caiz görmediği davranışlardır. **İkra maddi ve manevi olmak üzere iki türdür. Bir kimseye o akdi yapmasını temin için maddi tazyik yapılmışsa, örneğin eli tutularak zorla sözleşmenin altı imzalatılmışsa bu halde maddi ikra hali varsayılır.** Öte yandan bir kimsede korku yaratarak ona istenilen işlemi yaptırmayı amaçlayan tehdide de manevi ikra denilir.

Her iki ikra türünde de ikra'nın ciddi olması, ikra'nın ağır bir tehlike teşkil etmesi, tehdidin yaratacağı tehlikenin derhal gerçekleşecek nitelikte olması, tehdidin bizzat akdin tarafına veya yakınlarına yapılması ve yapılan tehdidin haksız ve hukuka aykırı olması, tehdidin şahsa, namusa, cana, mala veya hürriyete yönelmiş bulunması ve nihayet tehditle yapılan işlem arasında illiyet bağı bulunması koşulu aranır.

Olayımızda; ikra olarak öne sürülen, husus, **tanıkların beyanlarına göre murisin hasta olup, hastalığının son zamanlarında davalıların lehlerine vasiyetname düzenlemesi için baskı yaptıkları, vasiyetname düzenlemeye yanaşmadığı takdirde kendisine bakmayacakları yönünde korkutup, murise zorlama ile eşi ve diğer davalı lehine vasiyetname düzenlettirdikleri** olgusudur. Muris Mahmure'nin, vasiyetnamenin yapıldığı tarihte tasarruf ehliyetinin bulunduğu Adli Tıp Kurumu raporundan anlaşılmış ise de; **vasiyetnamenin murise manevi ikra altında yaptırıldığı dosya kapsamıyla sabit olduğundan** davacıların davasının kabulü gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.»

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA HÜKÜMSÜZLÜK

- Ölüme bağlı tasarrufun, ona eklenen koşul ya da yüklemenin hukuka ya da ahlaka aykırı olması: TMK 557 b.3
- Hüküm kapsamında ahlaka aykırılıktan söz edilebilmesi için sadece öbt ile güdülen saikin ahlaka aykırı olması yeterli değildir, ölüme bağlı kazandırmanın kendisinin ahlaka aykırı olması gereklidir.
- Hukuka ve ahlaka aykırılık sağlararası işlemlerde kesin hükümsüzlüğe neden olurken, öbt'lerde iptalinin öngörülmesi öğretide eleştiriliyor. Özellikle de iptal süresinin geçirilmesi halinde, öbt'nin hukuka ve ahlaka aykırı olmasına rağmen geçerlilik kazanması ve ahlaka aykırılığın kamu düzenini ilgilendirmesi açısından. Bu görüş, ahlaka aykırılık halinde MK 557 b.3 ve MK 559'a dayanmanın MK 2 anlamında hakkın kötüye kullanıldığını ileri sürerek, ahlaka aykırı öbt'lerin de tıpkı sağlararası işlemler gibi kesin hükümsüz olduğunu kabul ediyor.

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA HÜKÜMSÜZLÜK

- Şekil noksanı: TMK 557 b.4
- Sağlararası işlemlerden farklı olarak öbt'lerde şekle uyulmaması kesin hükümsüzlük değil, iptal edilebilirlik sebebidir.
- Şekle aykırılık, kural olarak tüm ölüme bağlı tasarrufun iptal edilmesi sonucunu doğurur. İstisna: MK 558 III

«İptal davası, ölüme bağlı tasarrufla kendilerine, eşlerine veya hısımlarına kazandırma yapılanların tasarrufun düzenlenmesine katılmalarının yol açtığı sakatlığa dayandığı taktirde tasarrufun tamamı değil, yalnız bu kazandırmalar iptal edilir.»

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA HÜKÜMSÜZLÜK

Yarg. 3. HD., 13.10.2011, 15568/15358:

« Davacı dilekçesinde, müteveffa eşi Rüştü'nün 17.1.1998 tarihli vasiyetnameyle davacının mirastaki saklı payını ortadan kaldırıp, T.M.K.hükümlerine aykırı olarak 2 çocuğuna bıraktığını. T.M.K.506 nci maddesi hükmüne göre saklı payında müteveffanın tasarruf yetkisi bulunmadığını, davalıların açtığı vasiyetnamenin tenfizi davasında kendisine vasiyetnamenin iptali davası açmak üzere süre verildiğini belirterek, vasiyetnamede saklı payına tecavüz eden kısmın iptaliyle yasa da kendisine tanınan saklı payın iadesine ve bu payın korunmasıyla vasiyetnamenin bu yönde iptali yönünde karar verilmesini talep etmiştir.

Davalılar cevabında, davacının miras için babalarıyla evlendiğini belirterek davanın reddini dilemişlerdir.

Mahkemece, **vasiyetnamenin aynen uygulanmasının sağ kalan eşin saklı payını ortadan kaldırdığı gerekçesiyle vasiyetnamenin iptaline** karar verilmiştir.

Vasiyetnamenin iptali sebepleri T.M.K.nun 557 ve 558. maddelerinde sınırlı bir şekilde gösterilmiştir. Davacı, bu maddelerde düzenlenen iptal nedenleri hakkında bir delil sunmamıştır. Saklı payın ihlali vasiyetnamenin iptali nedenleri arasında bulunmamaktadır. Koşulların varlığı halinde tenkis davasına konu olabilir.

O halde talep, vasiyetnamenin iptali olarak değil tenkis (T.M.K.563 madde hükümlerine göre incelenerek karar verilmesi gerekirken yanılığlı değerlendirmeye yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir. »

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA HÜKÜMSÜZLÜK

Ölüme bağlı tasarrufun iptali davası:

- Ölüme bağlı tasarruf MK 557'de sayılan sebeplerden biri ile sakatsa, bu ölüme bağlı tasarruf kendiliğinden hükümsüz olmayıp mirasbırakanın ölümünde geçerli bir tasarruf gibi hüküm doğurur.
- Söz konusu ölüme bağlı tasarrufun hüküm doğurması istenmiyorsa bozucu yenilik doğuran bir dava olan iptal davası açılması gereklidir.
- Ölüme bağlı tasarrufun iptali davasının öbt'nin tümüne yönelik olarak açılması gerekli değildir (MK 558 II). Ölüme bağlı tasarruftaki hususlardan sadece biri ya da birkaçında iptal sebebi varsa, dava sadece onlara karşı açılıp kısmi iptal istenebilir. Ancak bunun için iptal sebebinin tüm ölüme bağlı tasarrufu etkileyecek nitelikte olmaması gerekir. Örn: İptal sebebi ehliyetsizlik ya da şikle aykırılık ise kısmi iptal söz konusu olmaz.
- İptal sebebinin tüm öbt'ye değil de sadece bir ya da birkaç tasarrufa ilişkin olduğu hallerde BK 27 II'nin kıyasen uygulanmasıyla tüm ölüme bağlı tasarrufun geçersiz kılınması mümkün olabilir. Bu halde mirasbırakanın söz konusu sakatlığı bilseydi diğer tasarrufları da yapmayacağı ispatlanmış olmalıdır.
- Ölüme bağlı tasarrufun iptali davasında davalı olan kimse, kendisine bırakılan malın zilyetliğini davadan önce elde etmişse, iptal davası ile birlikte ya da iptal davasından sonra miras sebebiyle istihkak davası açılması gereklidir: MK 637

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA HÜKÜMSÜZLÜK

Ölüme bağlı tasarrufun iptali davasında taraflar:

➤ Davacı:

İptal davası, tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunan mirasçı ya da vasiyet alacaklısı tarafından açılabilir: MK 558 I

Örn: M'nin tek mirasçısı kızı K. M vasiyetnamesinde tüm malvarlığını dostu D'ye bırakmış. MK 557'deki sebeplere dayanarak iptal davasını kızı K açabilir. Ama M'nin aynı zamanda annesi A da hayatta olsa idi, MK 558 I uyarınca iptalde menfaati olmadığından, onun iptal davası açması mümkün olmazdı.

➤ Davalı:

İptali istenen ölüme bağlı tasarrufla, davacı aleyhine bir miras hukuku menfaati elde eden kimseye karşı iptal davası açılabilir.

Örn: Atanan mirasçı, vasiyet alacaklısı

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA HÜKÜMSÜZLÜK

Ölüme bağlı tasarrufun iptali davasında hak düşürücü süre:

MK 559: «İptal davası açma hakkı, davacının tasarrufu, iptal sebebini ve kendisinin hak sahibi olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her halde vasiyetnamelerde açılma tarihinin, diğer tasarruflarda mirasın geçmesi tarihinin üzerinden, iyiniyetli davalılara karşı on yıl, iyiniyetli olmayan davalılara karşı yirmi yıl geçmekle düşer.»

- İptal davası mirasbırakanın sağlığında açılamayacağı için, dava açmaya hakkı olan kişi, tasarrufu ve iptal sebebini mirasbırakanın sağlığında öğrense bile, süre mirasbırakanın ölümünden önce 1 yıllık süre işlemeye başlamaz.
- On yıllık süre vasiyetnamelerde vasiyetnamenin açıldığı andan (MK 596), miras sözleşmelerinde ise mirasın geçmesi anından itibaren işlemeye başlar.
- Davalının kötünietli olması halinde söz konusu olan 20 yıllık sürenin başlangıcı 10 yıllık sürenin başlangıcı ile aynıdır.
- Hükümde yer alan kötüniet MK 3 anlamındadır: Ölüme bağlı tasarruftaki iptal sebebini bilen ya da gerekli araştırmayı yapsaydı öğrenebilecek olan davalının buna rağmen ölüme bağlı tasarrufun yerine getirilmesini istemesi halinde kötünietli olduğu kabul edilecektir. Kötünietin ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı anda bulunması şart olmayıp davalı 1 ve 10 yıllık süreler geçmeden kötünietli hale gelirse, bu halde de 20 yıllık süre uygulanır.

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA HÜKÜMSÜZLÜK

Ölüme bağlı tasarrufun iptali açısından def'i hakkı:

İptal davası açılmamış olsa bile, karşı taraf ölüme bağlı tasarrufun ifası için dava açmışsa, ölüme bağlı tasarrufun ifa edilmemiş olması şartıyla, tasarruftaki sakatlık def'i olarak her zaman ileri sürülebilir: MK 559 II

Eğer ölüme bağlı tasarruf ifa edilmişse, sakatlığın def'i olarak ileri sürülmesiyle ifa edilen şey geri alınamaz, süre içinde iptal davasının açılması gerekir.

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA HÜKÜMSÜZLÜK

Ölüme bağlı tasarrufun iptali davası sonucunda verilen kararın etkisi:

- İptal davasında verilen karar davanın tarafları arasında etkili olur. İptal davası kimin tarafından açılmışsa onun yönünden uygulanabilirliğini kaybeder, diğer kişiler yönünden geçerliliğini korur.

Örn: M'nin mirasçıları Ç1 ve Ç2'dir. Ç1 iptal davası sonucunda ölüme bağlı tasarrufu iptal ettirirse, vasiyetnamenin içeriği onun yönünden hüküm ifade etmez, ancak dava açmamış olan Ç2'den vasiyetnamenin yerine getirilmesi talep edilebilir.

- Bu itibarla, vasiyetnamenin hiçbir mirasçı açısından hüküm ifade etmemesi isteniyorsa, tüm mirasçıların bu davayı açması gereklidir.